

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

УПРАВЛІННЯ І ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ

Знайомство з організаційною структурою фармацевтичного закладу. Форма власності та організаційно – правова форма господарювання. Види діяльності по статуту.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРОВІЗОРІВ – ІНТЕРНІВ І КЕРІВНИКІВ ІНТЕРНІВ
НА ЗАОЧНІХ БАЗАХ СТАЖУВАННЯ

Запоріжжя
2017

УДК 615.1:34](075)

ББК 52.82.я7

У67

Автори: Ришов О.А., Пругло Є.С., Райкова Т.С., Іванькова Н.А.

Рецензенти: д.фамр.н., професор Мазулін О.В.
д.фамр.н., професор Панасенко О.І.

Навчальний посібник підготовлений у відповідності до вимог Наказу МОЗ України від 19 вересня 1993 року № 291 «Про затвердження Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації медичних факультетів університетів» (пункт 3.11.4).

Призначений для провізорів – інтернів, керівників інтернів на базах стажування і викладачів профільних кафедр.

Розглянуто та затверджено на засіданні Центральної методичної ради
Запорізького державного медичного університету
(протокол №1 від 28.09. 2017 р.).

ISBN 978-966-417-156-5

© Запорізький державний медичний
університет, 2017

© Видавництво ЗДМУ

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Знайомство з організаційною структурою фармацевтичного закладу ..	5
1.1. Моделі організацій як об'єктів управління	5
1.2. Організація як система	10
1.3. Виробничий профіль (місія) організації	13
1.4. Внутрішні складові організації та їх взаємозв'язок	15
1.5. Організація й зовнішнє середовище	25
Розділ 2. Форма власності та організаційно – правова форма господарювання.	32
Класифікація організаційно-правових форм господарювання дк 002:2004	33
1. Вступ	33
2. Загальні визначення.....	35
3. Об'єкти організаційно-правових форм господарювання.....	38
3.1. Підприємства.....	38
3.2. Господарські товариства	42
3.3. Кооперативи	43
3.4. Організації (установи, заклади).....	45
3.5. Об'єднання підприємств (юридичних осіб)	48
3.6. Відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи	49
3.7. Об'єднання громадян, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації.....	50
3.8. Інші організаційно-правові форми.....	53
4. Класифікація організаційно-правових форм господарювання	55
Розділ 3. Види діяльності по статуту	59
3.1. Статутні документи	59
Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю.....	60
3.2. Види діяльності фармацевтичних підприємств	72
3.2.1. Ліцензування основних видів діяльності фармацевтичних підприємств	72
3.2.2. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності.....	128
3.2.3. Орган ліцензування господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами.....	129
Литература	132

ВСТУП

Знайомство провізорів – інтернів з організаційною структурою фармацевтичного закладу – бази стажування повинно починатися з логічного аналізу знань отриманих при вивченні профільних дисциплін на до дипломному етапі навчання, а саме діяльності аптечного закладу як об'єкту управління, його внутрішнього та зовнішнього середовища, форми власності, організаційно – правової форми господарювання.

Ефективність підготовки провізорів-інтернів в інтернатурі пов'язана з поінформованістю майбутніх інтернів про організацію роботи фармацевтичного закладу, його організаційну структуру, організаційно – правову форму господарювання та ліцензійні види господарської діяльності.

Підготовлений навчальний посібник для організації навчального процесу на базах стажування провізорів – інтернів допоможе керівникам аптечних закладів та керівникам провізорів – інтернів під час заочного циклу інтернатури в виконанні розділів індивідуального плану та освоєнні початкових видів робіт з курсу Управління та економіки фармації.

Навчальний посібник відповідає вимогам Наказу МОЗ України від 19 вересня 1993 року № 291 «Про затвердження Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації медичних факультетів університетів» (пункт 3.11.4) та Рекомендаціям щодо підготовки та видання навчальної, навчально - методичної літератури (ЗДМУ, 2015).

Розділ 1. Знайомство з організаційною структурою фармацевтичного закладу

1.1. Моделі організацій як об'єктів управління

У теорії організацій виокремлюють чотири типи моделей організації як об'єктів управління. Кожна з них відображає ту чи іншу теоретичну концепцію, що описує сутність самих організацій, роль і функції менеджменту і критерії, ще застосовуються для оцінки ефективності їхньої діяльності.

➤ *Модель механістичної конструкції організації.* Вона сформувалася на базі школи наукового менеджменту. Засновник цього напрямку Ф. Тейлор розглядав ефективність з погляду факторів часу й руху. Обов'язковою умовою функціонування вискоєфективної організації він вважав раціональний розподіл праці між виконавцями з наступним групуванням робіт у єдине ціле, причому кожен елемент роботи має бути оптимально спроектованим. Ще далі пішов у цьому напрямі М. Вебер, який запропонував у ролі найефективнішої форми організації раціональну бюрократію. Він розглядав підприємство як механізм, складений із комбінації основних виробничих чинників: засобів виробництва, робочої сили, матеріалів. Метою підприємства є максимізація прибутку й рентабельності. Для досягнення цього необхідно оптимально використовувати всі види ресурсів. Тому *менеджмент організації має орієнтуватися передусім на оперативне управління, за допомогою якого оптимізується структура виробничих факторів і всього процесу виробництва. Відповідно до цього оцінка ефективності функціонування організації здійснюється за економічним показником (відношення обсягу випущеної продукції до використаних ресурсів).*

Механістична модель організації дає змогу встановити техніко-економічні зв'язки й залежність різних чинників виробництва, і це є її сильною стороною. Водночас у ній недостатньо враховуються роль і значення

людського фактора в ефективній роботі організації, а базою вважаються такі положення школи наукового менеджменту, які критично оцінюються сучасною наукою і практикою. Це, наприклад, пріоритетна орієнтація на великі організації; завоювання позицій на ринку головним чином за рахунок зниження витрат, а не зростання прибутків; широке використання аналітичних методів, результати яких нерідко важко й навіть неможливо використовувати на практиці; прагнення до збереження стабільності (консерватизм); загальний контроль і нагляд за якістю й виконанням планових завдань; уявлення про вищих керівників як про людей, що «мудріші, ніж ринок». Такий вузький погляд на управління й ефективність, оцінювану тільки за економічними результатами, обмежує використання механістичної моделі організації.

➤ *Модель організації як колективу, сформованого за принципом поділу праці.* В основу її покладені *теорії людських стосунків і поведінкових наук* (Е. Мейо, Д. Макгрегор, Ч. Барнард та ін.). Ця модель передбачає, що найважливіший чинник продуктивності на підприємстві – людина. Тому елементами моделі є такі складові, як увага до працівників, їхня мотивація, комунікації, лояльність, участь у прийнятті рішень. Іншими словами, моделюється система підтримки людських стосунків усередині організації. При цьому особлива увага приділяється стилю керування і його впливу на показники продуктивності й задоволеності працівників своєю роботою. Перевага віддається демократичному стилю, що забезпечує найповніше розкриття здібностей членів організації за рахунок залучення їх не лише до виконання, а й до розроблення управлінських рішень.

Основні завдання менеджерів за цих умов полягають в організації і керуванні персоналом, що в результаті має забезпечити досягнення мети підприємства. При цьому організація забезпечує відповідні структури, регулює відносини між працівниками й координує процеси, необхідні для виконання поставлених завдань; керування ж означає особистий і конкретний вплив на співробітників, необхідний для своєчасного прийняття рішень і успішної

реалізації намічених планів. Якщо всі внутрішні процеси, пов'язані з персоналом, скеровуються належним чином, в організації не виникає проблем з досягненням завдань щодо випуску продукції, прибутку тощо. *За критерій успішності роботи в даній моделі приймається підвищення ефективності організації за рахунок удосконалювання її людських ресурсів.* Такий підхід вимагає розроблення спеціальних методів, що дають змогу оцінювати якість праці й виявляти внутрішні процеси, які потребують вживання заходів з метою підвищення її продуктивності.

Недоліком цієї моделі є те, що в ході пошуку резервів підвищення ефективності організації обмежуються лише одним внутрішнім чинником – людським ресурсом і йому підпорядковують усі інші фактори виробництва. Як і в механістичній моделі, керівна система тут зорієнтована на аналіз внутрішніх факторів організації і не враховує умов зовнішнього середовища.

Отже, і перша, і друга моделі розглядали організацію як «закриту систему», на ефективність функціонування якої не впливає зовнішнє середовище. Мабуть, саме ці обмеження спричинили необхідність розробки нових моделей організацій, для яких характерна їхня «відкритість», тобто врахування того, що внутрішня динаміка організації формується під впливом зовнішніх подій.

➤ *Модель організації як складної відкритої ієрархічної системи.* В її основу покладено загальну теорію систем (А. Чандлером, П. Ло-уренсом, Дж. Лоршем); головна ідея полягає у визнанні взаємозв'язків і взаємозалежностей елементів, підсистем і всієї системи в цілому з зовнішнім середовищем. Відповідно до цих теоретичних положень організацію розглядають в єдності її складових частин, що нерозривно пов'язані із зовнішнім світом. Ключові фактори її успіху перебувають у двох сферах: зовнішній (з якої вона одержує всі види ресурсів, вбираючи інформацію) і внутрішній (сильні і слабкі сторони якої створюють ті чи інші передумови для перетворення ресурсів у продукцію й послуги).

У цій моделі *головним напрямом діяльності менеджерів стає стратегічне управління*, оскільки поведінка організації в умовах, коли всі взаємопов'язані підприємства діють за власним сценарієм, не може бути об'єктом точного прогнозування і планування. Ефективність організації при цьому оцінюється як системна доцільність, яка враховує її здатність до саморегулювання, самоорганізації і досягнення цілей при зміні зовнішніх умов. У центрі уваги під час оцінки ефективності опиняються так звані «входи» в систему, тобто ресурси, одержувані з навколишнього середовища. При цьому не береться до уваги ситуація, за якої підтримка безперервного потоку ресурсів в організації може призводити до погіршення ступеня досягнення її цілей.

Оцінюючи досконалість цієї моделі, необхідно враховувати, що, попри велике значення зовнішнього середовища, воно лише встановлює правила гри. Реально визначає рівень системної ефективності будь-якої організації її внутрішнє середовище, яке формується під впливом управлінських рішень, що приймаються керівництвом.

➤ *Модель організації, що реалізує концепцію заінтересованих груп.* Ця модель (вона формується з 1980-х років) ґрунтується на теоретичній *концепції заінтересованих груп*, відповідно до якої організації повинні враховувати різні інтереси партнерів, коло яких може бути досить широким. Підприємства розглядаються як суспільні утворення, у діяльності яких заінтересовані різні групи (як усередині, так і поза ними). Взаємозв'язок підприємств полягає в тому, що вони для колективного, заснованого на розподілі праці, виробництва товарів і послуг використовують ресурси, надані постачальниками, інтереси яких своєю чергою задовольняються продукцією підприємств. Таким чином, цілі підприємств тлумачаться не стільки в плані виробництва і збуту якихось продуктів і одержання прибутку, скільки з позицій задоволення різних запитів пов'язаних з ними груп: споживачів, постачальників, конкурентів, інвесторів, суспільства в цілому. Межі їхніх інтересів встановлюються там, де перевищення вартості послуг, що здобуваються організацією, врівноважується її ресурсними витратами. Такий підхід практично означає прийняття за основу *стратегії обмеженої оптимізації*,

завдяки якій досягнення однієї мети організації лімітується вимогою досягти й інші цілі на прийнятному рівні. Це приводить до необхідності дотримання тривалого балансу між різними за значенням цілями (наприклад, обсяг продажу, прибуток, доходи, інтереси персоналу й місцевих органів влади, захист навколишнього середовища тощо).

Суспільне значення підприємства підсилює роль і вплив на його роботу соціальних норм і цінностей, культурних і моральних установок як усередині системи, так і в стосунках із зовнішнім середовищем. У зв'язку з цим *головними функціями менеджменту стають: досягнення високої продуктивності й ефективності шляхом зміцнення духу співробітництва й залучення працівників до справ організації, а також постійного балансування інтересів основних груп зацікавлених осіб, необхідного для зміцнення позицій підприємства в суспільстві.*

Визначення ефективності в цих умовах базується на *виборі цінностей і визначенні політичної орієнтації організації.* Тому поряд з використанням критеріїв соціально-економічної ефективності робота організації оцінюється й за такими напрямками, як політика поєднання власних інтересів з інтересами партнерів по бізнесу, а також відповідність соціально-культурної політики нормам і цінностям колективу й суспільства в цілому.

Характерні риси розглянутих моделей організацій представлені в *табл. 1.1.* Аналіз показує, що в реальній дійсності немає організацій, які функціонували б цілком відповідно до якоїсь однієї моделі. Найчастіше в них спостерігається процес еволюційного переходу від одних пріоритетів до інших, наприклад від моделі закритого типу з орієнтацією на оптимальне використання ресурсів до моделі, що являє собою відкриту систему, результати діяльності якої визначаються за системним ефектом. У такому разі організація оцінюватиме ефективність за критеріями, рекомендованими обома моделями. В діяльності багатьох організацій (особливо великих) можна відзначити наявність елементів усіх чотирьох базисних концепцій, кожна з яких використовується *там і тією мірою, де й наскільки* це диктується ситуаційними умовами, що враховують вплив сукупності зовнішніх і внутрішніх факторів.

Характеристика моделей організацій

Назва моделі	Механістична організація	Організація як колектив, побудований на поділі праці	Складна ієрархічна система	Організація, що реалізує концепцію заінтересованих груп
Тип моделі	Закрита система	Закрита система	Відкрита система	Відкрита система
Теоретична база	Школа наукового менеджменту	Школи людських стосунків і поведінкових груп	Загальна теорія систем	Теорія балансу інтересів заінтересованих груп
Основний вид діяльності менеджменту	Оперативне керування виробництвом	Організація і керування працею	Стратегічне керування	Забезпечення співробітництва й переговорного процесу з партнерами
Критерії ефективності	Відношення результатів до витрат	Економічна ефективність з урахуванням факторів управління працею	Системна доцільність	Соціально-економічна й політична орієнтація (баланс інтересів)

1.2. Організація як система

Сучасна управлінська парадигма формувалася під впливом різних підходів до моделі організації як об'єкта управління. На її основні положення вплинули й суттєві зміни у світовому суспільному й економічному розвитку, які сталися в останні десятиліття. У другій половині ХХ ст. країни-лідери вступили в постіндустріальну епоху, якій притаманні нові риси й закономірності. Прискорення науково-технічного прогресу й концентрація наукового та виробничого потенціалу стали головними факторами цих змін. З'явилися нові можливості для зростання бізнесу, особливо в галузях, що орієнтувалися на задоволення безпосередніх потреб людей. Середовище господарювання ускладнилося, стало динамічнішим внаслідок появи

значної кількості малих і середніх фірм, що працювали у вузьких ринкових нішах. Великого значення в цих умовах набули такі властивості бізнесу, як гнучкість, динамічність, адаптивність. Виникла потреба в появі нових методів управління, які б враховували сучасні реалії. Відповідно до вимог часу в 60 -70-ті роки стали домінувати підходи до управління організаціями, названі системними та ситуаційними.

Системний підхід ґрунтується на понятті системи.

! Система (від грец. одаттція – утворення, складання) – це організована множина взаємопов'язаних компонентів та елементів, що взаємодіють між собою й зовнішнім середовищем у процесі досягнення поставленої мети.

Найскладніші системи – *цілеспрямовані*, поведінка яких підпорядковується досягненню певної мети, і ті, *що здатні до самоорганізації*, тобто здатні в процесі свого функціонування вдосконалюватися, реагуючи на зміни в оточенні.

Системний підхід дав змогу зрозуміти, що ефективність будь-якої організації забезпечується не якимось одним її елементом, а є результатом, що залежить від багатьох факторів. У будь-якій системі важлива робота цілого – як результат досягнутої динамічної рівноваги. Системний підхід об'єднав внески різних управлінських шкіл, які в той чи інший час домінували в теорії та практиці управління.

Будь-яка організація розглядається як відкрита система, що постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Вона складається із взаємозалежних підсистем, які перебувають одна з одною в організаційних відносинах. Приклади організацій як систем наведені в *табл. 1.2.*

Види організацій як систем

Система	Елементи системи	Головна мета
Підприємство	Робітники, машини, будівлі, продукція, матеріали, інформація	Задоволення попиту на певну продукцію
Автоінспекція	Особовий склад, обладнання, машини, засоби зв'язку	Попередження ДТП
ЕОМ	Фізичні компоненти, засоби зв'язку, програмне забезпечення	Обробка, накопичення і зберігання інформації
Органи місцевого самоврядування	Держслужбовці, будівлі, засоби зв'язку, оргтехніка	Економічний і соціальний розвиток регіону

Підприємство, орієнтуючись на інформацію щодо стану ринку, на якому воно діє, ринкової кон'юнктури, умов господарювання тощо, відбирає із зовнішнього середовища ті ресурси, які найбільше відповідають вимогам щодо придатності для виготовлення певного продукту, який знайде попит у зовнішньому середовищі. Далі відібрані ресурси поєднуються тим чи іншим способом у виробничому процесі, по завершенні якого підприємство отримує готовий продукт. Цей продукт може бути позитивно або не зовсім добре сприйнятий зовнішнім середовищем, від чого залежатимуть доходи фірми, її фінансове становище і, врешті-решт, спроможність існувати у вигляді даної системи. Зовнішнє середовище може змінювати свої вимоги щодо продукту, який випускає підприємство. Реагуючи на нові вимоги, підприємство модифікує продукт чи, в разі неможливості зробити це, змінює технологію. Під час впровадження нової технології може змінитися не лише сам технологічний процес виготовлення продукції, а й система забезпечення його матеріалами, система управління запасами, система збуту, система підготовки і управління персоналом, система обслуговування споживачів. Якщо ж нова технологія підвищить конкурентоспроможність підприємства, це поліпшить і його діловий імідж, що, у свою чергу, може вплинути на систему фінансового забезпечення діяльності через зміну способу залучення капіталу (охочіше надаватимуться кредити, можливе залучення нових інвесторів, зокрема збільшення числа акціонерів).

1.3. Виробничий профіль (місія) організації

Оскільки системний підхід розглядає організацію як *цілеспрямовану* систему, стає зрозумілим, чому надзвичайно важливим для будь-якої фірми є визначення основної мети її діяльності. Цю основну мету, яка формулюється з огляду на сферу діяльності підприємства, його позицій на ринку, запитів і вимог споживачів, інтересів власників та інших членів організації, а також суспільства в цілому, у західному менеджменті називають *місією*. Значення місії неможливо переоцінити. Визначені на її основі цілі слугують орієнтиром для прийняття всіх управлінських рішень. Найчастіше місія розглядається з погляду визначення основних потреб споживачів і їх ефективного задоволення. Г. Форд, зокрема, визначив місію власної компанії як «надання людям дешевого транспорту». Таке формулювання місії було гранично зрозумілим персоналові фірми, що дало змогу спрямувати зусилля всіх працівників у потрібному напрямі.

Але при визначенні місії не варто обмежуватися лише врахуванням інтересів споживачів. Вже сама назва головної мети організації – «*місія*» – свідчить про те, що кожна організація створюється задля того, щоб бути *корисною суспільству*, яке складається не лише зі споживачів продукції чи послуг підприємства, а й із місцевого населення, яке перебуває в зоні його функціонування, зрештою – всіх жителів країни. Реалізація місії підприємства повинна тим чи іншим чином сприяти *розвитку суспільства* – завдяки насиченню ринку необхідними товарами, сплаті податків до бюджету, вирішенню соціальних проблем як своїх працівників, так і незахищених верств населення тощо. Один із провідних японських менеджерів, К. Татеїсі, зазначав: «Мета підприємства має бути шляхетнішою, ніж отримання прибутку». Це важливо усвідомлювати керівникам підприємств. Якщо, визначаючи сферу й напрями діяльності підприємства, його виробничий профіль (які знаходять своє відображення в місії), зважатимуть лише на інтереси власників – забезпечення найвищої прибутковості – то такий бізнес матиме більшою мірою спекулятивний характер, і, якщо вирішуватиме якісь

проблеми, то лише частково, якщо й досягатиме певних цілей, то лише впродовж короткострокового відрізка часу. Підхід до формулювання місії як до сенсу дієвості організації, її соціально-економічного призначення має стати правилом, а не винятком в українському бізнесі.

Отже, завдання місії полягає в тому, щоб *виражати* загальні цінності і програму організації; великою мірою *впливати* на результати діяльності організації; *діставати* підтримку від усіх, хто організовує діяльність і відповідає за неї; *спрямовувати* процес прийняття рішень і роботу організації; *формулюватися* так, щоб можна було оцінити міру її реалізації.

Прикладом місії, яка повною мірою відповідає зазначеним вимогам і дає достатньо інформації для того, щоб зрозуміти сенс діяльності організації і правила, за якими вона діє, є місія одного з провідних американських банків. Місія компанії «Сан Бенкс» полягає у сприянні економічному розвитку й добробуту співтовариств, які обслуговує компанія, шляхом надання громадянам і підприємствам якісних банківських послуг таким чином і в такому обсязі, який відповідає високим професійним і етичним стандартам, забезпеченню справедливого й належного прибутку акціонерам компанії і справедливого ставлення до її співробітників.

Аналізуючи формування даної місії, можна зрозуміти правила, за яким здійснюється діяльність банку, тобто його внутріфірмову політику. Вона базується на:

➤ правилах, що дають змогу оцінювати результати діяльності фірми (орієнтиром є *справедливий* прибуток, тобто отримання його не суперечить правовим і етичним нормам);

➤ правилах, за якими фірма налагоджує взаємовідносини із зовнішнім середовищем і які визначають:

- конкретні послуги, що надаються (банківські);
- споживачів (громадян і підприємств);
- засоби, завдяки яким фірма досягатиме конкурентних переваг (якісне обслуговування за *високими професійними й етичними стандартами*, що забезпечує економічний розвиток і добробут співтовариств, які

обслуговує компанія);

➤ правилах, за якими формуються стосунки в колективі (*справедливе ставлення до співробітників компанії*).

Беручи до уваги, що в наведеному прикладі на першому місці зазначено «сприяння економічному розвитку й добробуту співтовариств, що обслуговуються компанією», можна зрозуміти пріоритетність цієї мети для компанії. Досягнення її забезпечуватиме реалізацію решти цілей.

Прикладом лаконічнішого формулювання є місія української компанії *КСИКОМ СОФТ*, яка розробляє програмне забезпечення для управління підприємствами і впроваджує «під ключ» автоматизовані системи управління: «Ми робимо бізнес прозорим і керованим, наші рішення відкривають нові можливості для розвитку».

1.4. Внутрішні складові організації та їх взаємозв'язок

Відповідно до системного підходу до управління, організація, як відкрита система, функціонує й розвивається завдяки наявності в ній певних елементів, які дають змогу своєчасно і адекватно реагувати на сигнали зовнішнього оточення. Ці елементи і являють собою її внутрішнє середовище. Воно формується під впливом різних факторів. З одного боку – це особливості ринку, вимогам якого внутрішнє середовище має відповідати, з другого – розміри організації. Великі підприємства з тисячами працівників вимагають зовсім іншого управління, ніж підприємства малого бізнесу. Корпорація ІВМ успішна як організація не тому, що вона велика, скоріше навпаки: вона така завдяки ефективній системі управління; вона працює, не втрачаючи гнучкості, залишаючись близькою до своїх клієнтів так само, як і малі фірми.

Діяльність будь-якої організації має бути підпорядкована завданню забезпечити ефективне господарювання, яке вирішується по-різному за однакових умов. Тому можна стверджувати, що внутрішнє середовище організації створюється її керівниками відповідно до їхніх уявлень про спроможність системи бути життєздатною й досягати поставлених цілей у конкретному оточенні.

Відомі різні підходи до структурування внутрішнього середовища організацій. Найчастіше в ньому виокремлюють п'ять змінних, до яких належать: цілі організації, її структура, технологія, завдання й люди, що здійснюють виконання завдань за допомогою відповідної технології в межах створеної структури з метою досягнення поставлених цілей.

Разом з тим, Р. Дафт описує внутрішнє середовище як сукупність організаційної структури, технології виробництва з усією матеріально-технічною базою та корпоративної культури, вважаючи останню здатною найбільшою мірою формувати конкурентні переваги фірми. Представники сучасної російської школи управління вважають, що це структура організації, її ресурси та культура, або ширше – структура, рівень розподілу праці і організаційні комунікації, а також кадровий склад організації і трудові й технологічні процеси, які використовуються для перетворення ресурсів у необхідний суспільству продукт. Доцільно об'єднати існуючі підходи, виділивши ті складові, які найбільше впливають на ефективність системи управління організацією і, завдяки своїй адекватності, забезпечують її успіх або ж через невідповідність спричиняють невдачу.

Для цього розглянемо концептуальну модель існування організації. Як відкрита система, вона забезпечує свою життєздатність вмінням так перетворювати наявні ресурси, які вона отримує із зовнішнього середовища, щоб готовий продукт (вироби, послуги, ідеї) позитивно сприймався суб'єктами зовнішнього середовища й мав у них попит.

Проектує процес перетворення ресурсів у готовий продукт і забезпечує його функціонування система менеджменту, яка орієнтується у своїй роботі на такі ключові завдання:

- визначення цілей організації;
- формування під обрані цілі організаційної структури, що уможливить ефективну взаємодію всіх членів організації відповідно до тих функцій, які вони виконуватимуть, забезпечуючи досягнення мети;
- залучення до процесу перетворення тієї технології, яка гарантуватиме

оптимальне співвідношення витрат ресурсів і результату;

- добір персоналу й формування для нього дієвих мотиваційних переваг, які б поєднували прагнення людей досягти власних цілей з необхідністю працювати з належною віддачею задля досягнення організаційної мети.

Незалежно від сфери діяльності, складу і структури зовнішнього середовища, ці завдання є обов'язковими для керівної системи будь-якої організації. Завдяки їх вирішенню й формується її внутрішнє середовище.

Узагальнюючи різні підходи до визначення внутрішньої структури організації, можна зробити висновок, що основними її елементами є:

- мета організації;
- організаційна структура;
- система технологій;
- кадровий склад і організаційна культура.

Розглянемо ці елементи детальніше та визначимо, яким чином вони між собою пов'язані.

Будь-якій усвідомленій діяльності людей дає поштовх мета (ціль). *Ціль – це бажаний стан об'єкта або бажаний кінцевий результат діяльності.* Цілі організації визначаються у вигляді ідеальної моделі стану системи в майбутньому, можливість досягнення якої оцінюється менеджерами з урахуванням різних чинників, починаючи від особистих (рівень професіоналізму, співвідношення мотивів і стимулів) і закінчуючи тими, які впливають і впливатимуть на функціонування системи з боку зовнішнього середовища. Останнє зумовлене ресурсними та інституційними обмеженнями, у рамках яких можливе досягнення цілей.

Цілі різних організацій можуть бути подібними або істотно різнитися. Так, для підприємства, що працює на комерційних засадах, важливою метою є отримання прибутку, а для неприбуткових організацій – вирішення в рамках встановленого бюджету тих проблем, заради яких вони створюються.

Як правило, організації ставлять і реалізують не одну ціль, а кілька, які є важливими для їхнього функціонування й розвитку. Це можуть бути цілі,

розраховані на перспективу або короткотермінові вони можуть стосуватися вирішення економічних, технічних або соціальних завдань, бути пріоритетними або другорядними тощо.

Для того, щоб забезпечити досягнення цілей організації, необхідно відповідним чином координувати діяльність її елементів (підрозділів, окремих людей). Отже, зважаючи на поставлені цілі, організація вибудовує свою структуру.

! Структура організації - це сукупність елементів і взаємозв'язків між ними, що дає змогу найефективніше перетворювати вхідні ресурси в завершальний продукт і досягати поставлених цілей.

Структура є начебто кістяком організації, об'єднуючи окремі її елементи, які вступають у стосунки між собою, проявляючи свої властивості.

Формування організаційної структури, вибір певного її типу зумовлюється багатьма чинниками. Це і специфіка діяльності підприємства, яка вимагає виконання тих чи інших видів робіт, і технологія, що застосовується для перетворення ресурсів у кінцевий продукт, і масштаби діяльності.

Структура організації має у своїй основі розподіл праці, який ніколи не буває випадковим, а ґрунтується на тому, що кожен вид роботи доручається тим фахівцям, які можуть виконати її краще, ніж інші працівники з погляду інтересів даної організації. Такий розподіл праці називається спеціалізованим і може стосуватися роботи з людьми, роботи з машинами та з інформацією. Залежно від виду робіт, які лежать в основі розподілу праці відповідно йдеться про структуру управління, виробничу структуру й організаційну структуру.

Розподіл завдань, пов'язаних з машинами, устаткуванням, інструментами, сировиною та іншими засобами праці формує *виробничу структуру* підприємства. Вона більшою мірою, ніж перераховані вище фактори, залежить від обраного типу технології і являє собою групування конкретних завдань у межах виробничих підрозділів (цехів, дільниць), які між собою пов'язані єдиним ланцюжком.

Поряд із горизонтальним розподілом праці для організації є не менш важливим забезпечення раціонального вертикального розподілу праці. Це дає змогу визначити кількість рівнів управління, побудувати управлінську вертикаль і сформувати *скалярні ланцюги* (ланцюги команд), за якими має здійснюватися керівництво або надходити інформація на вищі рівні управління. В даному разі уже йтиметься про *структуру апарату управління* організацією. Структура апарату управління являє собою форму розподілу влади й відповідальності між управлінськими працівниками й сукупність формальних стосунків між ними з приводу цього розподілу.

Об'єднувальну роль щодо розглянутих вище структур відіграє *організаційна структура управління*. Під час її побудови передусім визначаються функції, які повинен здійснювати персонал даної організації. Якщо масштаби діяльності організації великі, то працівники, які виконують роботу в межах однієї функції, об'єднуються у спеціалізовані "Відділи. Залежно від масштабів діяльності фірми ці функції можуть бути або ширшими (включати в себе споріднені види робіт, наприклад фінанси й бухгалтерський облік), або спеціалізованішими. Вибір функціональних сфер багато в чому зумовлює можливість успішної діяльності організації. Тому завдання менеджера полягає в тому, щоб створити таку організаційну структуру, яка краще від інших відповідатиме вимогам функціональної спеціалізації і даватиме змогу організації ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно й раціонально розподіляти і спрямовувати зусилля своїх співробітників, а також задовольняти потреби клієнтів і досягати своїх цілей з високою ефективністю.

Як зазначалося вище, структура організації великою мірою залежить від того, на якій технології базується процес перетворення ресурсів на готову продукцію. Для багатьох підприємств технологія є основним чинником, що зумовлює її конкурентні переваги.

! Технологія – це спосіб перетворення вхідних елементів (матеріалів, сировини, інформації тощо) на вихідні (продукти, послуги).

Основною характеристикою технології у сучасному світі стає її

мінливість. Так, у сфері інформаційних технологій зміни відбуваються навіть протягом кількох місяців. Проте деякі технології є досить консервативними щодо змін. І. Ансофф виокремив три рівні мінливості технології, які впливають на діяльність організації:

- стабільна технологія, яка в основному залишається незмінною протягом усього життєвого циклу попиту (наприклад, виготовлення консервів та інших продуктів харчування традиційного асортименту);

- плідна технологія, яка у своїй основі залишається тривалий час, але постійно вдосконалюється (наприклад гнучкі автоматизовані системи, роторні лінії, що застосовуються в машинобудуванні і здатні до значного переналагоджування робочої частини при незмінній основі; комп'ютерні технології, зокрема програмне забезпечення, кожна наступна версія якого забезпечує ширші можливості);

- мінлива технологія, коли в період життєвого циклу попиту з'являються нові базові технології (наприклад телевізори, залишаючись неодмінним атрибутом житла, пережили кілька поколінь базових технологій – від лампових до цифрових).

При цьому можна виокремити такі основні результати зміни технології, які впливають на стан внутрішнього середовища організації:

- використання нової технології забезпечить випуск конкурентоспроможнішої продукції (як за якістю, так і за витратами на її виготовлення), отже, організація має відчутти момент, коли існуюча технологія вичерпала свої можливості, і своєчасно змінити її, щоб не ослабити свої конкурентні позиції;

- запровадження нової технології вимагатиме від працівників, що її обслуговують, нових знань. Це зумовить необхідність їх навчання чи перепідготовки. Деякі працівники можуть опиратися таким змінам і тому організація може зіткнутися з дефіцитом кадрів;

Нова технологія може значно змінити склад і способи вирішення управлінських завдань, що зумовить потребу в перерозподілі функцій та зміні організаційної структури. Британська дослідниця Дж. Вудворд поділила

технології на три групи:

- Технології індивідуального, дрібносерійного та індивідуального (одиночного) виробництва.

- Технології масового або крупносерійного виробництва.

- Технології безперервного виробництва.

Кожна із цих технологій має свою сферу застосування, де вона є найефективнішою. Так, перша ефективна в разі, коли для споживача головним критерієм є якість і унікальність товару; друга – коли домінівним критерієм є якість і дешевизна, а унікальність на останньому місці; третя – коли потрібно безперервно виготовляти однаковий за характеристиками продукт у великих обсягах (крекінг нафти, виробництво електроенергії тощо).

Кожна із названих технологій вимагає відповідної організаційної структури, яка спирається на можливості централізації і децентралізації, різної норми керованості під час виконання однотипних, часто повторюваних операцій (як у масовому виробництві) і різнотипних робіт (як в індивідуальному чи дрібносерійному) тощо.

Дещо інший підхід до класифікації технологій в американського соціолога Дж. Томпсона. Він за основу брав не повторюваність і технологію виконання операцій, пов'язаних із предметами чи засобами праці, а швидше, % технологію вирішення управлінських завдань, пов'язаних з людьми та інформацією. Дж. Томпсон виокремлював:

- Багатоланкові технології, що характеризуються серією взаємопов'язаних завдань, які слід виконувати послідовно (наприклад складання автомобіля).

- Посередницькі технології, в основі яких лежать зустрічі людей, які бажають бути взаємозалежними. Така технологія передбачає, що окремі підрозділи організації мають відносну самостійність виконання робіт, оскільки вони виконують завдання, які не перетинаються між собою. Прикладом може бути діяльність відділень банків, які, зв'язуючи вкладників із позичальниками, черпають фінансові ресурси з одного джерела, але не взаємодіють одне з одним.

■ Інтенсивні технології, які характеризуються багатосторонніми обопільними зв'язками між виконавцями з метою уточнення виконуваної роботи. Тому, наприклад, у лікарнях на так званих п'яти хвилинках розглядають складні випадки лікування пацієнтів, за необхідності скликають консилиум тощо.

Якщо розглядати зв'язок між технологією і структурою організації з урахуванням цієї класифікації, то зрозуміло, що при посередницьких технологіях координувати діяльність різних підрозділів досить легко, оскільки вони не є взаємозалежними. Необхідно лише розробити стандартні процедури, правила та інструкції, які забезпечували б однакові показники виконання робочих завдань у всіх підрозділах. Узгоджувати ж роботу послідовно взаємозалежних підрозділів під час використання багатоланкових технологій складніше, оскільки потрібно враховувати інтереси всіх підрозділів під час надходження ресурсів і їх проходження виробничими стадіями. Найскладніше координувати діяльність обопільно залежних відділів. У цьому разі необхідно створювати спеціальні інтеграційні механізми, проводити узгоджувальні наради для щоденної координації дій. Прикладом може бути технологія розробки нового продукту і просування його на ринок. Реалізація цього завдання потребує постійної координації діяльності різних підрозділів, починаючи від розробки продукту й закінчуючи обслуговуванням покупців цього продукту.

Отже, наведені характеристики наявних технологій дають змогу менеджерам спроектувати ту організаційну структуру, яка найкращим чином враховуватиме особливості застосовуваної на підприємстві технології і найефективніше її обслуговуватиме.

Стрижнем внутрішнього середовища організації є людські ресурси. Люди, які працюють в організаціях, поведуться в суспільстві й на роботі по-різному, залежно від складного поєднання індивідуальних рис, особливостей організаційного оточення та обставин зовнішнього середовища. Дуже часто наявність індивідуальних рис, що у своїй сукупності можуть формувати потенційно активного працівника, здатного виконувати роботу з високою

продуктивністю й результативністю, не гарантує його активної поведінки в певному організаційному оточенні, яке не заохочує ініціативу й підприємливість. І навпаки, людина із середніми здібностями може у відповідному організаційному оточенні прагнути до розвитку й поліпшувати результати своєї діяльності. Отже, робоча група впливає на людей в організації, формує певні норми поведінки, створює певні ціннісні орієнтири й зумовлює ставлення людей до роботи.

У мінливому зовнішньому середовищі організація повинна бути максимально гнучкою, а це можливо не лише завдяки змінам, ініційованим керівництвом, а й за рахунок формування певної організаційної (корпоративної) культури.

! Організаційна культура є складною композицією важливих припущень, які часто не підлягають формулюванню, бездоказово приймаються й поділяються всіма членами колективу.

Це дає змогу забезпечувати гармонізацію колективних та індивідуальних інтересів працівників, мобілізувати їхню ініціативу, виховувати відданість організації, поліпшувати процес комунікації, поведінку. Організаційна культура визначає межі, в яких можливе виважене прийняття рішень на будь-якому ієрархічному рівні, використання ресурсів організації в цілому, відповідальність, напрями розвитку, регламентує управлінську діяльність, сприяє ідентифікації членів з організацією.

Формування і зміни організаційної культури відбуваються під впливом багатьох факторів. Які саме образи та об'єкти втілюватимуть культуру компанії, вирішують її керівники. Отже, свідомі цілеспрямовані зусилля керівників підприємства дають змогу сформувати в ньому таку організаційну культуру, яка буде адекватною оточенню фірми і сприятиме реалізації її стратегії. Таким чином, формування організаційної культури є логічним завершенням роботи менеджерів підприємства з іншими, розглянутими вище компонентами внутрішнього середовища, своєрідним «відображенням» їхніх змін і вдосконалення.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що взаємозв'язок внутрішніх складових організації є обопільним і досить непростим. Зміна в одному елементі обов'язково вимагатиме зміни ще в одному чи декількох інших елементах, причому не завжди в бажаному напрямі. Так, упровадження нової технології супроводжується зростанням вимог до компетенції працівників, що її обслуговуватимуть. Виникає потреба у фахівцях з новим комплексом знань, що спричиняє зміну структури персоналу й повноважень окремих працівників. Це може негативно вплинути на поведінку працівників, вони чинитимуть опір нововведенням. До початківців ставитимуться насторожено, психологічний клімат погіршиться, продуктивність праці впаде. Роль «буфера» в даному разі може відіграти висока організаційна культура, яка, завдяки спільній системі цінностей, забезпечить взаєморозуміння між керівниками й підлеглими. Високий рівень корпоративної культури сприяє успішній реалізації навіть складної за масштабами і спрямованістю стратегії, а низький її рівень ускладнюватиме реалізацію і простої, традиційної для підприємства стратегії.

Отже, основою потенціалу організації цілком справедливо можна вважати організаційну культуру. Саме вона дає змогу вирізнити одну організацію від іншої; саме з урахуванням філософії, на якій вона ґрунтується, формуються мета й завдання організації; завдяки потенціям, закладеним у її основні цінності, члени організації згуртовуються й мобілізують свої зусилля у складний час і постійно готові до сприйняття нового (як у сфері технологій, так і в принципах і методах роботи) у відносно спокійний період; завдяки високій організаційній культурі можлива така децентралізація управління, яка забезпечує гнучкість і оперативність фірми, краще використання її ресурсів, творчого потенціалу працівників, а також можливостей, що їх надає зовнішнє середовище. Модель внутрішнього середовища підприємства з виділенням організаційної культури як ключового й завершального його елементу зображено на *рис. 1*.

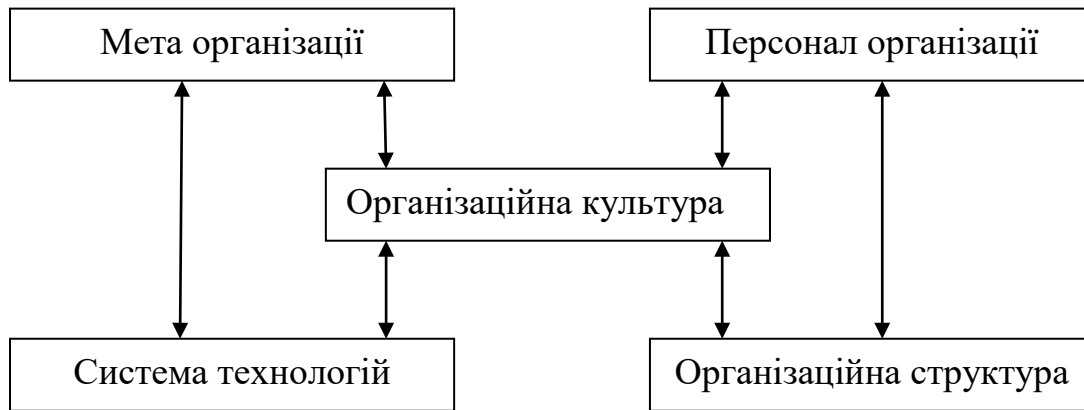

Рис. 1. Модель внутрішнього середовища організації

! Завдання менеджера полягає у формуванні внутрішнього середовища організації таким чином, щоб забезпечити найбільшу відповідність між його елементами. Це створить умови для найкращого використання ресурсів підприємства і його спроможності своєчасно відгукуватися на вимоги зовнішнього середовища, вносити необхідні зміни, коли виникають нові обставини, що супроводжують його діяльність.

1.5. Організація й зовнішнє середовище

Як зазначалося вище, будь-яка організація, підприємство є відкритою системою, що перебуває в постійній взаємодії з тими чи іншими елементами зовнішнього середовища. Дослідженню зовнішнього середовища слід приділяти достатню увагу, оскільки воно зумовлює рівень визначеності, в умовах якого приймаються управлінські рішення.

! Зовнішнє середовище – це сукупність господарських суб'єктів, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних інституціональних структур та інших зовнішніх (відносно підприємства) умов і чинників, що діють у глобальному оточенні.

Залежно від характеру впливу зовнішнє середовище поділяють на середовище прямої та опосередкованої дії.

Середовище прямого впливу на організацію утворюють певні суб'єкти – споживачі, конкуренти, постачальники, державні органи, фінансово-кредитні установи та інші зовнішні агенти й контрагенти. Це середовище ще називають

середовищем завдань, тому що до нього входять елементи, які безпосередньо пов'язані з операціями організації.

До найвагоміших факторів прямої дії належать закони України про підприємство, підприємництво, власність, охорону праці, захист прав споживачів, про обмеження монополізму й недопущення недобросовісної конкуренції, урядові декрети й постанови, нормативні документи галузевих і територіальних органів управління, спрямованих на правове та організаційне закріплення економічних відносин міждержавними владними структурами й господарськими суб'єктами, напрацювання норм і правил їхньої поведінки (правил гри) в економічному просторі.

Чинне законодавство в країні може сприяти загальному економічному розвитку, а може його гальмувати, може позитивно впливати на діяльність одних підприємств і чинити перешкоди їхнім конкурентам. Стан законодавства характеризується не лише його складністю, а й мінливістю, інколи навіть і невизначеністю, що є особливо характерним для перехідного періоду.

Середовище непрямой дії охоплює матеріально-технічні умови, суспільні відносини та інституції, інші чинники, що впливають на організації опосередковано. Цим чинникам властивий високий рівень варіативності, невизначеності й непередбачуваності. До основних з них, за якими підприємство має уважно стежити й правильно оцінювати пов'язані з ними загрози чи зиски під час вироблення підприємницької стратегії, належать економічні, політичні, соціокультурні, науково-технологічні, екологічні й деякі інші.

Загальний стан економіки, тенденції її розвитку час від часу змінюють *економічне середовище* господарювання. Для вироблення власної стратегії розвитку підприємства слід постійно діагностувати його і оцінювати зміни з погляду можливих для себе наслідків. До цих факторів належать: рівень і темпи інфляції, зростання і спад виробництва, коливання курсу національної валюти щодо валют інших країн, оподаткування, умови одержання кредиту і відсоткова банківська ставка, рівень динаміки цін, розподіл прибутків і попит покупців, платоспроможність контрагентів тощо. Останнім часом дуже великого значення набула глобалізація – економічний фактор, який робить сильних суб'єктів ринку ще сильнішими, а слабких – ще слабшими, переводить конкурентну боротьбу на нові рівні.

Вплив економічних факторів на діяльність українських підприємств може проілюструвати фінансова криза 1998 р., яка справила величезний негативний

вплив на підприємства, що працювали з імпортною продукцією, але для підприємств-експортерів фінансовий «обвал» відкрив нові можливості їхня продукція стала конкурентоспроможнішою на зовнішніх ринках. Вплинула криза й на стан продовольчого ринку України – поступово зникли іноземні делікатеси, знову з'явилася вітчизняна продукція, оскільки платоспроможність населення зменшилася й купувати якісні товари західного виробництва може тепер лише невелика частина заможних людей у нашій країні. З іншого боку, низька купівельна спроможність громадян робить непривабливим український ринок для основної маси потенційних західних інвесторів, оскільки їх цікавлять в основному великі ринки. Отже, надії на економічне зростання завдяки припливу іноземного капіталу залишаються для України примарними.

Політичні чинники. Ця група факторів постійно має бути в полі зору керівників підприємств передусім у нестабільному соціально-економічному й політичному середовищі, яке складається в період трансформації економічних відносин. Нестабільна політична ситуація спричиняє відтік капіталу від галузей, що потребують значних довгострокових інвестицій, водночас досить добре почувають себе торговельні підприємства. У період зростання політичної активності (виборчі процеси, зокрема) відкриваються нові можливості для засобів масової інформації – вони стають надзвичайно рентабельними (завдяки високій вартості політичної реклами) і можуть збільшувати свої тиражі, набуваючи іміджу «правдо носіїв».

Політичні фактори впливають і на стосунки між іноземними партнерами. Так, через «касетний скандал» (2000 р.) погіршився імідж України на зовнішньому ринку, й багато вже підготовлених до ухвалення угод не було підписано, що завдало значних збитків українській стороні.

Соціокультурні чинники. Ці фактори формуються в рамках конкретного суспільства й відображають особливості основних поглядів, цінностей і норм поведінки людей, що впливають на прийняття управлінських рішень. До них належать: ставлення людей до самих себе й до інших, до суспільних інституцій, до природи, до основних культурних цінностей тощо. Можна сказати, що однією з основних причин, через яку так повільно відбуваються ринкові перетворення в Україні, є перенесення управлінського досвіду західних країн на вітчизняне інституційне середовище, яке характеризується своїми традиціями і перевагами. Зокрема, на службове просування чи добір кандидата на певну посаду часто впливає не високий професіоналізм, а особиста відданість,

належність до певної «сім'ї» чи клану. Основними ментальними рисами наших громадян є дистанціювання від влади й недовіра до неї, крайній індивідуалізм, правовий нігілізм, нехтування законами, аргументація з позиції сили, а не знань. Усе це зумовлює небажання дотримуватися загальноприйнятих етичних норм ведення бізнесу й замість правила «Діяти так, щоб було вигідно всім» перевага надається нормі «Діяти так щоб було вигідно мені». Ухиляння від норм етики у веденні бізнесу призводить до зростання плати за ризик. Цим пояснюються й високі процентні ставки на кредити, що надаються банками, зокрема й труднощі, пов'язані з отриманням їх для розвитку бізнесу. Ці ж фактори мають враховувати комерційні банки під час надання кредитів для того, щоб забезпечити їх повернення.. Водночас у всьому світі такі фонди є найпотужнішим джерелом інвестицій. Отже, можна стверджувати, що соціально-культурні фактори також істотно впливають на економічну ситуацію в Україні.

Науково-технічні чинники. Нерівномірний перебіг науково-технічного прогресу, розбіжність у просторі й часі створення та використання технічних новинок вимагають врахування підприємствами рівня й тенденцій техніко-технологічного розвитку й того, як його досягнення використовують конкуренти. Динаміка технологічного прогресу у високорозвинених країнах є просто фантастичною. Тому керівникам підприємств необхідно аналізувати й можливий вплив загальносвітового науково-технічного середовища на створення і впровадження технологічних новацій. При цьому велику увагу слід приділяти науковим винаходам чи відкриттям, які можуть істотно вплинути на подальше використання наявних технологій, роблячи їх малоперспективними. Так, компанія «Полароїд» у жовтні 2001 р., після 30 літ існування на ринку фото послуг, оголосила про своє банкрутство. Причина – поява нових цифрових фотоапаратів, які буквально протягом секунд за допомогою комп'ютера й кольорового принтера можуть виготовити скільки завгодно копій фотознімків. Крім того, підвищилася оперативність роботи традиційних фото послуг. Останнім аргументом на користь банкрутства було різке зменшення чисельності туристів у зв'язку із терактами у США.

З іншого боку, пропонуючи ринкові науково-технічні розробки (передусім це стосується підприємств, які застосовують технології найвищого рівня, величезного інноваційного потенціалу – комп'ютерні, лазерні, плазмові, біологічні), слід подбати про їх належний інформаційний та інженерний

супровід. Дуже часто перспективні науково-технічні, в тому числі й вітчизняні розробки не можуть знайти застосування через непідготовленість ринку до їх сприйняття. Тому потрібно заздалегідь готувати ґрунт для успішного просування новинки на ринок, використовуючи для цього всі можливості – від іміджевої інформації до участі в міжнародних виставках і презентаціях.

Екологічні чинники. Всебічне обґрунтування підприємницької стратегії передбачає її відповідність критерію безпеки людини й навколишнього середовища. До основних факторів впливу на довкілля, які слід враховувати і прогнозувати в підприємницькій діяльності, належать: обсяги викидів у середовище забруднюючих та отруйних речовин; рівень фізичного (електромагнітного, радіаційного, теплового) впливу на середовище; надійність і соціально-екологічна безпека виробничих систем і великих технологічних утворень – гідротехнічних споруд, газо- і нафтогонів, тунелів тощо; кількість і якість продукції, що виготовляється, її безпечність і утилізаційна придатність; стан природного середовища, в якому розташоване підприємство (до й після реалізації запланованої стратегії розвитку) й розміри можливих незворотних негативних наслідків. Нині, приймаючи рішення про ті чи інші технологічні аспекти випуску продукції, необхідно оцінювати не лише те, як спосіб виготовлення продукції вплине на довкілля, але і як після закінчення експлуатаційного терміну забезпечити процес утилізації продукції, щоб не завдати шкоди природі й людині.

Отже, зовнішнє середовище організацій є складним, мінливим, взаємопов'язаним і досить невизначеним. Організації, прагнучи зменшити рівень невизначеності зовнішнього середовища можуть застосовувати дві стратегії – пристосуватись до змін або впливати на середовище з метою зробити його більш сприятливим для свого функціонування. Перша стратегія може бути реалізована завдяки створенню гнучких організаційних структур з високим рівнем децентралізації влади. Керівники таких організацій повинні вміло використовувати сучасний інструментарій для прогнозування майбутніх змін, володіти ринковою інтуїцією, так званім «баченням». Друга стратегія, як правило, доступна лише великим фірмам або таким, які об'єднуються з метою збільшення своїх можливостей. Для впливу на зовнішнє середовище вони можуть використовувати й потужну рекламу та засоби РК, і політичну діяльність, яка б лобіювала їхні інтереси, і входження в асоціації з подібними до себе. Вразливість малого бізнесу значною мірою й пояснюється тим, що

лише дехто з підприємців-початківців досконало володіє мистецтвом передбачувати зміни в зовнішньому середовищі, а змінювати його на свою користь їм не під силу.

Динамічність зовнішнього середовища та взаємозв'язок його факторів ускладнюють, перешкоджають точному і одночасному врахуванню всіх можливих наслідків постійного впливу на різноманітну діяльність підприємства. Своєчасній і об'єктивній оцінці явищ, процесів і тенденцій, що відбуваються в зовнішньому середовищі, стає на заваді також відсутність певного (часто значного) обсягу достовірної інформації. Зважаючи на це, керівники підприємств мають обмежувати спектр зовнішніх чинників, які слід враховувати, віддавати перевагу тим із них, які найістотніше впливають на результати діяльності. Особливу увагу слід звертати на аналіз середовища прямої дії. Важливою особливістю факторів прямої дії є інтенсивність і постійний характер впливу, спрямованість на зміну базових внутрішніх перемінних підприємств. Це потребує оперативної розробки господарських заходів щодо пом'якшення їхніх негативних наслідків або, навпаки, повнішого використання сприятливих можливостей.

Слід зауважити, що діяльність багатьох сучасних підприємств не обмежується лише внутрішнім ринком. В епоху глобалізації компанії намагаються працювати в тих країнах, які пропонують для цього найкращі умови. Це забезпечує збільшення обсягів збуту, а отже, і прибутків. Стрімкий розвиток комунікаційних технологій зробив набагато простішим управління на відстані, й потужні компанії швидко з цього скористалися, ставши транснаціональними компаніями.

Але вихід на зовнішні ринки буде успішним для компанії, якщо вона ретельно продумає всі нюанси роботи на новому ринку, оскільки складові зовнішнього середовища можуть істотно різнитися від звичного, притаманного вітчизняному ринку.

Основні необхідні для розуміння міжнародного бізнесового середовища фактори можна згрупувати у три великі сфери.

Зокрема, *законодавчо-політичне середовище* зумовлює більший або менший ступінь ризику, який супроводжує ведення бізнесу в іншій країні. В різних країнах діють різні закони та обмеження, що робить торгівлю досить проблематичною або не вигідною. Ті чи інші країни можуть захищати своїх виробників митними тарифами, квотами, системою податків. Наприклад,

торговельні стосунки України з Росією постійно лихоманить через уведення обмежень на ввезення цукру, карамелі чи труб великого діаметра; зміна закону про сплату і відшкодування ПДВ Росією спричиняє відповідні заходи України, а це робить проблематичним укладання довгострокових угод, бо те, що було вигідним учора, стає невигідним сьогодні.

Тероризм, політична нестабільність також збільшують ризик ведення бізнесу. Зокрема, неспокій на Балканах зменшив привабливість туристичного бізнесу в цьому регіоні, хоча природні умови для його здійснення просто чудові.

Соціокультурне середовище впливає на стиль повсякденного життя і преференції споживачів, ділову поведінку партнерів тощо. Відмінності в культурі особливо помітні між східними й західними регіонами, між країнами, де домінантною релігією є мусульманство, і країнами із протестантською етикою. Панівні в суспільстві цінності багато в чому визначають функціонування організації і найпоширеніший у ній Фгиль управління. Так, японські й американські організації за стилем управління істотно різняться, хоча обидва стилі управління в цих країнах є високоефективними.

Ефективне управління на міжнародному рівні передбачає, що менеджер добре орієнтується у власних культурних цінностях. І тільки після цього він отримує можливість правильно інтерпретувати культуру країни, в якій йому доведеться працювати, поважаючи її релігію, традиції, мову. Так, менеджери японської компанії у мусульманських країнах надають працівникам спеціальні кімнати для молитов і дозволяють відвідувати їх упродовж зміни двічі. Особливий підхід до навчання своїх працівників вмінню адаптуватися до нових умов дав змогу цій компанії успішно працювати на ринках 38 країн.

Отже, якщо бізнес має перспективи для розвитку в інших країнах, то слід до цього готуватися заздалегідь, розробляючи стратегію проникнення на нові ринки з урахуванням ключових чинників відповідного ринкового середовища. Звичайно, з надходженням нової інформації і зміною обставин необхідно своєчасно внести поправки в розроблену стратегію, контролюючи рівень ризику й використовуючи засоби його мінімізації.

Розділ 2. Форма власності та організаційно – правова форма господарювання

Формування ринкової структури економіки в Україні зумовило появу різних форм підприємств. Їх можна класифікувати за різними критеріями, проте найпоширенішими є класифікації за формою власності, сферою діяльності. Залежно від форми власності – **приватної, колективної, державної** – розрізняють такі організаційні види підприємств: одноосібне володіння, партнерство, або товариство, корпорація, державне підприємство.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44

№ 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68

№ 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142

№ 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143}

Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами **права державної та комунальної власності відповідно до закону.**

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. **Право приватної власності** є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДК 002:2004

В статистичну практику Класифікацію впроваджено з 1 липня 2004 року
(згідно з наказом Державного комітету статистики України
від 25 червня 2004 року N 401))

Чинний від 01.06.2004

1. ВСТУП

Державний класифікатор "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" (КОПФГ) розроблено на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 4 травня 1993 р. N 326 "Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики".

Об'єктом класифікації є визначені чинним законодавством організаційно-правові форми юридичних осіб та їх відокремлені підрозділи: філії, представництва, а також підприємці - фізичні особи, які не мають статусу юридичної особи.

Класифікатор призначено для використовування органами державного управління та іншими користувачами для обліку, збирання й оброблення статистичної та адміністративної інформації щодо державної реєстрації, аналізування та узагальнювання результатів економічної діяльності суб'єктів господарської (зокрема підприємницької) діяльності, ведення державних реєстрів: Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Реєстру корпоративних прав держави та інших.

Вилучені станом на 31.03.2004 з чинного законодавства організаційно-правові форми підприємств виділено курсивом.

Законодавчі акти, згідно з якими визначають організаційно-правові форми суб'єктів господарської діяльності, наведено у додатку А.

Кожна позиція класифікатора структурно складається з тризначного ідентифікаційного коду та назви організаційно-правової форми господарювання. Ідентифікаційний код будується, використовуючи серійно-порядковий метод кодування. Початкові коди серій (100, 200, 300, 400, 500, 600, 800 та 900) та їхні назви, використовують для узагальнювання об'єктів класифікації і не призначені для безпосереднього кодування суб'єктів господарської та іншої діяльності.

Наявність у назві класифікаційної позиції, наведеної у дужках альтернативної частини назви, визначає можливі варіанти застосування даної організаційно-правової форми. Так, назва організаційно-правової форми позиції класифікації «Підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)» під час формування назви підприємства, створеного, наприклад, профспілкою, буде визначено у Свідоцтві про державну реєстрацію та Єдиному державному реєстрі юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців як «Підприємство профспілки».

Щоб забезпечити змогу порівнювати коди організаційно-правових форм господарювання за ДК 002-94 наведено колонку «Попередній код» (код за ДК 002-94).

Ведення КОПФГ здійснює Державний комітет статистики України. Підставою для внесення змін до класифікатора є відповідні зміни законодавчих актів України. Повідомлення про зміни до класифікатора публікують в щомісячному інформаційному покажчику "Стандарти" Держспоживстандарту України.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИЗНАЧЕННЯ

2.1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА ГОСПОДАРЮВАННЯ – форма здійснювання господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

2.2. ЮРИДИЧНА ОСОБА – організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридична особа може бути створена шляхом об'єднання осіб та (або) майна.

Юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права.

Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів.

Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Юридична особа може бути створена шляхом примусового поділу (виділу) у випадках, встановлених законом [2, ст. 80, 81].

2.3. УЧАСНИКИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ – суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [3, ст. 2].

2.4. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення

та реалізацію продукції, виконання робіт чи надавання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [3, ст. 3].

2.4.1. Некомерційна господарська діяльність – самостійна систематична господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку [3, ст. 3].

2.4.2. Підприємницька діяльність - самостійна ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [3, ст. 42].

2.5. СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ – учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за свої зобов'язання в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єктами господарювання є:

- господарські організації - юридичні особи, державні, комунальні та інші підприємства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

- громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування *не є суб'єктами господарювання* (3, ст. 8, 55).

(пункт 2.5 розділу 2 в редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30.05.2005 р. N 133).

2.5.1. Суб'єкти господарювання державного сектора економіки - суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

Держава здійснює управління державним сектором економіки відповідно до засад внутрішньої і зовнішньої політики [3, ст. 22].

2.5.2. Суб'єкти господарювання комунального сектора економіки - суб'єкти, що діють на основі лише комунальної власності, а також суб'єкти, у статутному фонді яких частка комунальної власності перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [3, ст. 24].

2.6. КОРПОРАТИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО - корпоративне підприємство утворене, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та (або) підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб [3, ст. 63].

2.7. УНІТАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО - створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника [3, ст. 63].

2.8. ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ) - господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств (юридичних осіб) з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до Господарського кодексу та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств. В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав [3, ст. 118].

2.9. АСОЦІЙОВАНІ ПІДПРИЄМСТВА (ГОСПОДАРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ) – це група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та (або) організаційної залежності у формі участі в статутному фонді та (або) управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною [3, ст. 126].

2.10. УСТАНОВА - організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна.

Особливості правового статусу окремих видів установ встановлюються законом [2,ст. 83 - 85].

3. ОБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності.

Підприємство, якщо законом не встановлено інше, діє на основі статуту.

Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб [3, ст. 62].

3.1.1. ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО - форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства [22, ст. 1].

3.1.2. ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО - підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання - юридичної особи [3, ст. 63].

3.1.3. КОЛЕКТИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО* - підприємство, що діє на основі колективної власності [3, ст. 63].

* Чинним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств з цією організаційно-правовою формою.

3.1.4. ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО - підприємство, що діє на основі державної власності.

3.1.4.1. Державне унітарне підприємство утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

Найменування державного унітарного підприємства повинно містити слова "державне підприємство". Державні унітарні підприємства діють як державні комерційні або казенні.

3.1.4.2. Державне комерційне підприємство - суб'єкт підприємницької діяльності, діє на основі статуту на принципах підприємництва і несе

відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном [3, ст. 63, 73, 74].

3.1.5. КАЗЕННЕ ПІДПРИЄМСТВО - підприємство, створене за рішенням Кабінету Міністрів України. У рішенні про створення казенного підприємства визначаються обсяг і характер основної діяльності підприємства, а також орган, до сфери управління якого входить підприємство, що створюється. Реорганізація і ліквідація казенного підприємства проводяться за рішенням органу, до компетенції якого належить створення даного підприємства [3, ст. 76].

3.1.6. КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО - підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади [3, ст. 63].

Комунальне унітарне підприємство - підприємство, утворене компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

Найменування комунального унітарного підприємства повинно містити слова "комунальне підприємство" та вказівку на орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить дане підприємство [3, ст. 78].

3.1.7. ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО - підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство (підприємство, залежне від іншого) [3, ст. 63, 126].

3.1.8. ІНОЗЕМНЕ ПІДПРИЄМСТВО - унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане повністю у власність цих осіб. Іноземні підприємства не можуть створюватися в галузях, визначених законом, що мають стратегічне значення для безпеки держави [3, ст. 117].

3.1.9. ПІДПРИЄМСТВО ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН (релігійної організації, профспілки) - унітарне підприємство, засноване на власності об'єднання громадян, релігійної організації або профспілки для здійснення

господарської діяльності з метою виконання їх статутних завдань. Засновником такого підприємства є відповідне об'єднання громадян, релігійна організація, профспілка, що має статус юридичної особи, а також їх об'єднання (спілки) у разі, якщо їх статутом передбачено право заснування підприємств [ГКУ, ст. 112].

3.1.10. ПІДПРИЄМСТВО СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ - унітарне або корпоративне підприємство, утворене споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств з метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань) [З, ст. 111].

3.1.11. ОРЕНДНЕ ПІДПРИЄМСТВО* - підприємство, створене орендарем на основі оренди цілісного майнового комплексу існуючого державного або комунального підприємства чи майнового комплексу виробничого структурного підрозділу (структурної одиниці) цього підприємства з метою здійснення підприємницької діяльності.

3.13 ІНДИВІДУАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО* - підприємство, засноване на особистій власності фізичної особи та виключно її праці.

3.14 СІМЕЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО* - підприємство, засноване на власності та праці громадян України - членів однієї сім'ї, які проживають разом.

3.15 СПІЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО* - підприємство, засноване на базі об'єднання майна різних власників. У числі засновників спільного підприємства відповідно до законодавства України можуть бути юридичні особи та громадяни України, союзних республік, інших держав.

* Чинним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств з такими організаційно-правовими формами.

Примітка. За таким визначенням, що відповідає першій редакції Закону України "Про підприємства в Україні" здійснювалась державна реєстрація спільних підприємств. Наявність спільного капіталу згідно з цим визначенням не є необхідною ознакою.

3.2. ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА

ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА - підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та (або) громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку.

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства [2, ст. 113]; [3, ст. 79, 80].

3.2.1. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [2, ст. 152]; [26, ст. 3].

Акціонерні товариства за типом поділяються на **публічні акціонерні товариства** та **приватні акціонерні товариства** [26, ст. 5].

(пункт 3.2.1 розділу 3 у редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 27.04.2009 р. N 167).

3.2.1.1. ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО^{*)} - *вид акціонерного товариства, акції якого можуть розповсюджуватися шляхом відкритої підписки та купівлі-продажу на біржах [4, ст. 25].*

(підпункт 3.2.1.1 пункту 3.2 розділу 3 у редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 27.04.2009 р. N 167)

3.2.1.2. ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО^{*)} - *вид акціонерного товариства, акції якого розподіляються між засновниками і не можуть розповсюджуватися шляхом підписки, купуватися та продаватися на біржах [4, ст. 25].*

(підпункт 3.2.1.2 пункту 3.2 розділу 3 у редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 27.04.2009 р. N 167)

3.2.1.3. ДЕРЖАВНА АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ (ТОВАРИСТВО) – акціонерне товариство, державна частка у статутному фонді якого перевищує

п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цієї компанії [3, ст. 22].

3.2.2. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ – господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів [2, ст. 140]; [4, ст. 50].

3.2.3. ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ - товариство, статутний фонд якого поділено на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного фонду, а за недостатністю цих сум – додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника. Граничний розмір відповідальності учасників передбачається в установчих документах [2, ст. 151]; [4, ст. 65].

3.2.4. ПОВНЕ ТОВАРИСТВО - товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном [2, ст. 119]; [4, ст. 66].

3.2.5. КОМАНДИТНЕ ТОВАРИСТВО - товариство, в якому разом з одним або більше учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників) [2, ст. 133]; [4, ст. 75].

3.3. КООПЕРАТИВИ

3.3.1. КООПЕРАТИВ – юридична особа, утворена фізичними та (або) юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Відповідно до завдань та характеру діяльності кооперативи поділяються на такі типи: виробничі, обслуговуючі та споживчі. За напрямками діяльності кооперативи можуть бути житлово-будівельними, садово-городніми, гаражними, торговельно-закупівельними, транспортними, освітніми, туристичними, медичними тощо [3, ст. 95]; [5, ст. 2].

3.3.2. ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності з метою одержання прибутку на засадах їх обов'язкової трудової участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

Виробничі кооперативи можуть здійснювати виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність [2, ст. 163]; [3, ст. 95].

3.3.3. ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ – кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 відсотків загального обороту кооперативу [5, ст. 2].

3.3.4. СПОЖИВЧИЙ КООПЕРАТИВ – споживчий кооператив (споживче товариство) - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів [5, ст. 2].

3.3.5. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ КООПЕРАТИВ – юридична особа, утворена фізичними та (або) юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу [6, ст. 1].

3.3.5.1. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ – юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарства на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва [6, ст. 1].

3.3.5.2. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ОБСЛУГОВУЮЧИЙ КООПЕРАТИВ – кооператив, створений для надання послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності [6, ст. 1].

3.3.6. КООПЕРАТИВНИЙ БАНК – банк, створений суб'єктами господарювання, а також іншими особами за принципом територіальності на засадах добровільного членства та об'єднання пайових внесків для спільної грошово-кредитної діяльності. Відповідно до закону можуть створюватися місцеві та центральні кооперативні банки.

Статутний фонд кооперативного банку поділяється на паї. Кожний учасник кооперативного банку незалежно від його участі (паю) у статутному фонді банку має право одного голосу [3, ст. 338]; [7, ст. 6, 8].

3.4. ОРГАНІЗАЦІЇ (УСТАНОВИ, ЗАКЛАДИ)

3.4.1. ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) – організаційна структура, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна. Особливості правового статусу окремих видів організацій, закладів, установ встановлюються законом [2, ст. 83].

3.4.2. ОРГАН ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [1, ст. 6].

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України [1, ст. 75].

Вищим органом в системі органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів України, який спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади.

До системи **центральных органів виконавчої влади** України входять міністерства, державні комітети (державні служби) та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Центральні органи виконавчої влади можуть мати свої територіальні органи, що утворюються, реорганізуються і ліквідуються в порядку, встановленому законодавством.

До системи **місцевих органів виконавчої влади** входять місцеві державні адміністрації, які здійснюють виконавчу владу в областях, районах, районах Автономної Республіки Крим, у містах Києві та Севастополі.

Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою [1, ст. 113, 116]; [9]; [8, ст. 1].

Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [1, ст. 124]; [24, ст. 1].

(підпункт 3.4.2 пункту 3.4 розділу 3 в редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30.05.2005 р. N 133)

3.4.3. ОРГАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ – місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і через сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання [1, ст. 140]; [3, ст. 8]; [10, ст. 2].

3.4.4. ДЕРЖАВНА ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) – утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

3.4.5. КОМУНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) – утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

3.4.6. ПРИВАТНА ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) – утворюється на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства або на основі приватної власності суб'єкта господарювання - юридичної особи.

3.4.7. ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН (РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ, ПРОФСПІЛКИ, СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ ТОЩО) утворюється на власності об'єднання громадян, релігійної організації, профспілки, споживчих товариств, їх спілок чи об'єднань для здійснення господарської діяльності з метою виконання їх статутних завдань у разі, якщо їх статутом передбачено право заснування організацій. (підпункт 3.4.7 пункту 3.4 розділу 3 у редакції наказу Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 05.11.2007 р. N 297)

3.4.8. ОРГАНІЗАЦІЯ ОРЕНДАРІВ* - організація, створена трудовим колективом державного підприємства, яка має переважне перед іншими фізичними та юридичними особами право на укладання договору оренди майна того державного підприємства, організації, де вона створена.

3.4.9. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОКУПЦІВ* - добровільне об'єднання громадян, які уклали угоду про спільну діяльність з метою придбання об'єктів приватизації.

* Чинним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових організацій з такими організаційно-правовими формами.

3.5. ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ)

3.5.1. ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ) – господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств (юридичних осіб) з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, мають право утворювати об'єднання підприємств.

В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав [3, ст. 118].

3.5.2. АСОЦІАЦІЯ – договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є господарською асоціацією. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств - учасників асоціації. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями [3, ст. 120].

3.5.3. КОРПОРАЦІЯ – договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації [3, ст. 120].

3.5.4. КОНСОРЦІУМ – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з

інших джерел, в порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність [3, ст. 120].

3.5.5. КОНЦЕРН – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну [3, ст. 120].

3.5.6. ХОЛДИНГОВА КОМПАНІЯ – господарюючий суб'єкт, який володіє контрольними пакетами акцій дочірнього підприємства (підприємств). Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування [3, ст. 126].

3.5.7. ІНШІ ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ) – союзи, спілки, асоціації підприємців тощо [3, ст. 127].

3.6. ВІДОКРЕМЛЕНІ ПІДРОЗДІЛИ БЕЗ СТАТУСУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

3.6.1. ФІЛІЯ – відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій. Філії не є юридичною особою.

Філії наділяються майном юридичної особи, що її створила і діє на підставі затвердженого нею положення.

Керівник філії призначається юридичною особою і діє на підставі виданої нею довіреності.

Крім філії, як назву організаційно-правової форми можна зазначати інші види відокремлених підрозділів: структурний підрозділ, відділення тощо [2, ст. 95].

3.6.2. ПРЕДСТАВНИЦТВО – відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи.

Представництва наділяються майном юридичної особи, що її створила і діє на підставі затвердженого нею положення.

Керівник представництва призначається юридичною особою і діє на підставі виданої нею довіреності [2, ст. 95].

3.7. ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН, ПРОФСПІЛКИ, БЛАГОДІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНШІ ПОДІБНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

3.7.1. ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН – добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод.

Об'єднання громадян незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо) відповідно до законодавства визнається політичною партією або громадською організацією.

Об'єднання громадян мають право на добровільних засадах засновувати або вступати між собою в спілки (союзи, асоціації тощо), утворювати блоки та коаліції, укладати між собою угоди про співробітництво і взаємодопомогу [11, ст. 1, 10].

3.7.2. ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [12, ст. 2].

3.7.3. ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ – об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів [11, ст. 3].

3.7.4. СПІЛКА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН – об'єднання громадян мають право на добровільних засадах засновувати або вступати між собою в спілки (союзи, асоціації тощо), утворювати блоки та коаліції, укладати між собою угоди про співробітництво та взаємодопомогу. Засновниками спілок об'єднань громадян є об'єднання громадян [11, ст. 10].

3.7.5. РЕЛІГІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ – організація, яка утворюється з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирає, призначає та замінює персонал згідно зі своїми статутами (положеннями).

Релігійними організаціями є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями) [13, ст. 7].

3.7.6. ПРОФСПІЛКА – добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання).

Для представництва і здійснення захисту прав та інтересів членів профспілок на відповідному рівні договірного регулювання трудових і соціально-економічних відносин профспілки, організації профспілок можуть мати статус первинних, місцевих, обласних, регіональних, республіканських, всеукраїнських.

Організації профспілки – організаційні ланки профспілки, визначені статутом профспілки, що діють у межах повноважень, наданих статутом та законом [14, ст. 1,11].

3.7.7. ОБ'ЄДНАННЯ ПРОФСПІЛОК. З метою виконання своїх статутних завдань профспілки, їх організації (якщо це передбачено статутом) мають право на добровільних засадах створювати об'єднання (ради, федерації, конфедерації тощо) за галузевою, територіальною або іншою ознакою, а також входити до складу об'єднань та вільно виходити з них [14, ст. 8].

3.7.8. ТВОРЧА СПІЛКА – добровільне об'єднання професійних творчих працівників відповідного фахового напрямку в галузі культури та мистецтва, яке має фіксоване членство, діє на підставі статуту.

3.7.8.1. Професійний творчий працівник – фізична особа, творча діяльність якої становить її основне зайняття, що завершується створенням і

оприлюдненням творів або їх інтерпретацією в галузі культури та мистецтва і є головним джерелом її доходів, незалежно від того, має вона чи не має будь-які юридично оформлені трудові відносини.

3.7.8.2. Творча діяльність – індивідуальна чи колективна творчість професійних творчих працівників, результатом якої є твір чи його інтерпретація, що мають культурно-мистецьку цінність [15, ст. 1].

3.7.9. БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ – недержавна організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб. Благодійні організації можуть утворюватись у формах членських благодійних організацій, благодійних фондів, благодійних установ, інших благодійних організацій (фондацій, місій, ліг тощо) [16, ст. 1, б].

3.7.10. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТОДАВЦІВ – самоврядна статутна організація, що утворюється на засадах добровільності та рівноправності з метою представництва і захисту законних інтересів роботодавців. Організації роботодавців можуть об'єднуватись у спілки та інші статутні об'єднання роботодавців [3, ст. 21].

3.7.11. ОБ'ЄДНАННЯ СПІВВЛАСНИКІВ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ – юридична особа, створена власниками для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання неподільного та загального майна [17, ст. 1].

3.7.12. ОРГАН САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ – представницький орган, що створюється жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань.

Орган самоорганізації населення є однією з форм участі членів територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах у вирішенні окремих питань місцевого значення.

Органами самоорганізації населення є будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, сільські, селищні комітети [18, ст. 1].

3.8. ІНШІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ

3.8.1. ПІДПРИЄМЕЦЬ – ФІЗИЧНА ОСОБА, яка є громадянином України, іноземним громадянином, особою без громадянства, що здійснює підприємницьку діяльність. Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи. Громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення [3, ст. 128].

3.8.2. ТОВАРНА БІРЖА – особливий суб'єкт господарювання, який надає послуги в укладанні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарних цін, вивчає, упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям. Товарна біржа є юридичною особою, діє на засадах самоврядування і господарської самостійності, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банку, печатку зі своїм найменуванням. Товарна біржа створюється на основі добровільного об'єднання заінтересованих суб'єктів господарювання. Засновниками і членами товарної біржі не можуть бути органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також державні і комунальні підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримуються за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів [3, ст. 279]; [19, ст. 1].

3.8.3. ФОНДОВА БІРЖА – організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами.

Фондова біржа - акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно до цього Закону, інших актів законодавства України, статуту і правил фондової біржі.

Фондова біржа набуває прав юридичної особи з дня її реєстрації Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Фондова біржа - організація, яка створюється без мети отримання прибутку та займається виключно організацією укладання угод купівлі та

продажу цінних паперів та їх похідних. Вона не може здійснювати операції з цінними паперами від власного імені та за дорученням клієнтів, а також виконувати функції депозитарія [20, ст. 32, 33].

3.8.4. КРЕДИТНА СПІЛКА – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг [21, ст. 1].

3.8.5 СПОЖИВЧЕ ТОВАРИСТВО (СПІЛКА) – самоврядна організація громадян, які на основі добровільності членства, майнової участі та взаємодопомоги об'єднуються для спільної господарської діяльності з метою колективного організованого забезпечення своїх економічних і соціальних інтересів. Кожний член споживчого товариства має свою частку в його майні.

Споживчі товариства можуть на добровільних засадах об'єднуватися в спілки, інші форми об'єднання, передбачені законом, єдиною спілку споживчих товариств України та мають право вільного виходу з них [3, ст. 111].

3.8.6. ІНШІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ – ця позиція класифікації застосовується як виняток, тільки у разі неможливості віднесення суб'єкта до будь-якої з визначених у класифікації організаційних форм.

3.8.7. НЕДЕРЖАВНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ФОНД – це юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законодавством порядку. Недержавні пенсійні фонди створюються на підставі рішення засновників та не мають на меті одержання прибутку для його подальшого розподілу між засновниками. Недержавне пенсійне забезпечення є для пенсійних фондів виключним видом діяльності.

Провадження пенсійними фондами іншої діяльності, не передбаченої законодавством, забороняється [23, ст. 1, 6].

(пункт 3.8 розділу 3 доповнено підпунктом 3.8.7 згідно з наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30.05.2005 р. N 133)

4. КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Код	Назва	Попередній код
100	Підприємства	
110	Фермерське господарство	200
120	Приватне підприємство	120
130	<i>Колективне підприємство*</i>	130
140	Державне підприємство	140
145	Казенне підприємство	145
150	Комунальне підприємство	150
160	Дочірнє підприємство	330
170	Іноземне підприємство	170
180	Підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	135
185	Підприємство споживчої кооперації	136
190	<i>Орендне підприємство*</i>	190
191	<i>Індивідуальне підприємство*</i>	100
192	<i>Сімейне підприємство*</i>	110
193	<i>Спільне підприємство*</i>	160
200	Господарські товариства	
230	Акціонерне товариство	230
231	<u><i>Відкрите акціонерне товариство*)</i></u>	231
232	<u><i>Закрите акціонерне товариство*)</i></u>	232
235	Державна акціонерна компанія (товариство)	-
240	Товариство з обмеженою відповідальністю	240
250	Товариство з додатковою відповідальністю	250
260	Повне товариство	260
270	Командитне товариство	270
300	Кооперативи	180
310	Виробничий кооператив	181

Код	Назва	Попередній код
320	Обслуговуючий кооператив	
321	<u>Житлово-будівельний кооператив**)</u>	182
322	<u>Гаражний кооператив**)</u>	184, 185
330	Споживчий кооператив	-
340	Сільськогосподарський виробничий кооператив	186
350	Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив	187
390	Кооперативний банк	-
400	Організації (установи, заклади)	400, 410, 420
410	<u>Орган державної влади</u>	=
420	Орган місцевого самоврядування	-
425	Державна організація (установа, заклад)	-
430	Комунальна організація (установа, заклад)	-
435	Приватна організація (установа, заклад)	-
440	<u>Організація (установа, заклад) об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки, споживчої кооперації тощо)</u>	-
490	<i>Організація орендарів*</i>	430
495	<i>Організація покупців*</i>	440
500	Об'єднання підприємств (юридичних осіб)	
510	Асоціація	280, 421
520	Корпорація	290
530	Консорціум	300
540	Концерн	310
550	Холдингова компанія	-
590	Інші об'єднання юридичних осіб	320
600	Відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи	
610	Філія (інший відокремлений підрозділ)	500, 520
620	Представництво	510
800	Об'єднання громадян, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації	
810	Політична партія	450
815	Громадська організація	460
820	Спілка об'єднань громадян	-
825	Релігійна організація	470
830	Профспілка	480, 481, 482, 483, 484, 485, 487

Код	Назва	Попередній код
835	Об'єднання профспілок	486
840	Творча спілка (інша професійна організація)	461
845	Благодійна організація	490, 492, 493, 494
850	Організація роботодавців	-
855	Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	491
860	Орган самоорганізації населення	462
900	Інші організаційно-правові форми	
910	Підприємець - фізична особа	340
915	Товарна біржа	-
920	Фондова біржа	-
925	Кредитна спілка	-
930	Споживче товариство	210
935	Спілка споживчих товариств	220
<u>940</u>	<u>Недержавний пенсійний фонд</u>	=
<u>950</u>	<u>Садівниче товариство**)</u>	<u>183</u>
995	Інші організаційно-правові форми	

* Чинним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств та організацій з такими організаційно-правовими формами.

***) Державна реєстрація нових юридичних осіб з такими організаційно-правовими формами не передбачається.

(розділ 4 із змінами, внесеними згідно з наказами Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 30.05.2005 р. N 133, від 05.11.2007 р. N 297, від 27.04.2009 р. N 167, від 25.09.2009 р. N 342)

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Господарський кодекс України.
4. Закон України "Про господарські товариства".
5. Закон України "Про кооперацію".
6. Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію".
7. Закон України "Про банки і банківську діяльність".
8. Закон України "Про місцеві державні адміністрації".

9. Указ Президента України "Про систему центральних органів виконавчої влади".

10. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні".

11. Закон України "Про об'єднання громадян".

12. Закон України "Про політичні партії України".

13. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації".

14. Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004 17.

15. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності".

16. Закон України "Про професійних творчих працівників та творчі спілки".

17. Закон України "Про благодійництво та благодійні організації".

18. Закон України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку".

19. Закон України "Про органи самоорганізації населення".

20. Закон України "Про товарну біржу".

21. Закон України "Про цінні папери і фондову біржу".

22. Закон України "Про кредитні спілки".

23. Закон України "Про фермерське господарство".

24. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення".

25. Закон України "Про судоустрій України".

26. Закон України "Про споживчу кооперацію".

27. Закон України "Про акціонерні товариства".

Розділ 3. Види діяльності по статуту

3.1. Статутні документи

Статутний документ – це основний локальний нормативний акт, що визначає порядок діяльності юридичної особи. В ньому зазначаються повноваження органів управління та порядок прийняття ними рішень, а також міститься інша інформація, встановлена законом.

Конкретний вид статутного документу залежить від організаційно-правової форми юридичної особи, ним може бути:

- Статут,
- **Модельний статут**,
- Положення,
- Наказ тощо.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

П О С Т А Н О В А

від 16 листопада 2011 р. N 1182

Про затвердження модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю

Відповідно до статті 56 Господарського кодексу України (436-15) та статті 87 Цивільного кодексу України (435-15)

Кабінет Міністрів України п о с т а н о в л я є:

Затвердити модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю, що додається.

Прем'єр-міністр України М.АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 16 листопада 2011 р. N 1182

МОДЕЛЬНИЙ СТАТУТ

товариства з обмеженою відповідальністю

Загальні положення

1. Товариство з обмеженою відповідальністю (далі - Товариство) утворено відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України "Про господарські товариства" та діє на підставі цього модельного статуту (далі - Статут).

2. Товариство у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства та цим Статутом.

3. Вид Товариства, його найменування, місцезнаходження, мета і предмет діяльності, склад учасників, розмір статутного капіталу, розмір часток кожного з учасників, порядок внесення ними вкладів зазначаються у рішенні про утворення Товариства.

Юридичний статус Товариства

4. Товариство є юридичною особою. Товариство набуває права юридичної особи з дня його державної реєстрації.

5. Товариство:

- має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом, штампи, бланки, може мати фірмовий знак, а також знак для товарів і послуг та інші реквізити;

- діє на принципах повної господарської самостійності і самоокупності, несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності та виконання зобов'язань;

- може набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, вчиняти правочини відповідно до законодавства та цього Статуту, бути позивачем в суді, у тому числі у відповідних юрисдикційних органах інших держав;

- має право випускати (емітувати) в установленому законодавством порядку цінні папери;

- самостійно планує свою господарську діяльність і провадить таку діяльність на підставі договорів;

- реалізує власну продукцію (роботи, послуги).

6. Товариство має право утворювати в установленому законодавством порядку філії, представництва, інші відокремлені структурні підрозділи, бути засновником юридичних осіб (у тому числі дочірніх підприємств) як на території України, так і за її межами.

7. Товариство разом з іншими суб'єктами господарювання може утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання, залучати до роботи вітчизняних та іноземних спеціалістів, утворювати тимчасові робочі групи для виконання своїх статутних завдань.

8. Товариство самостійно згідно із законодавством:

- визначає форми, розміри та види оплати праці;
- установлює технічно обґрунтовані норми праці;
- надає своїм працівникам додаткові відпустки;
- визначає трудовий розпорядок.

Умови праці іноземних громадян та її оплати визначаються відповідно до законодавства окремими трудовими договорами.

9. Товариство відповідає за своїми зобов'язаннями всім майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення на вимогу кредиторів.

Товариство не несе відповідальності за зобов'язаннями його учасників.

Учасники Товариства не відповідають за зобов'язаннями Товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю Товариства, у межах вартості своїх вкладів. На учасників Товариства, які внесли вклади не в повному обсязі, покладається солідарна відповідальність за зобов'язаннями Товариства в межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з таких учасників.

Товариство не відповідає за зобов'язаннями утворених ним юридичних осіб.

Учасники Товариства

10. Учасники Товариства мають право:

- 1) брати участь в управлінні Товариством;
- 2) отримувати відповідно до законодавства частку прибутку пропорційно своїй частці у статутному капіталі Товариства;
- 3) брати участь у діяльності Товариства на підставі трудового договору (контракту) або договору цивільно-правового характеру;
- 4) придбавати у пріоритетному порядку продукцію, роботи та послуги,

що виробляються Товариством;

5) одержувати інформацію про діяльність Товариства, стан його майна, розміри прибутку та збитків;

б) обирати та бути обраними до органів Товариства.

Учасники Товариства мають інші права, передбачені законодавством та цим Статутом.

11. Учасник Товариства має право вийти з нього, повідомивши про свій вихід не пізніше ніж за три місяці.

Учасник, який виходить із Товариства, має право на виплату суми, що дорівнює вартості частини майна, пропорційній його частці у статутному капіталі Товариства. За домовленістю між учасником Товариства та Товариством виплата зазначеної суми може бути замінена на передачу майна в натурі.

Якщо вклад до статутного капіталу здійснено шляхом передачі права на користування майном, відповідне майно повертається учасникові Товариства без виплати винагороди.

12. Учасники Товариства зобов'язані:

1) дотримуватися вимог установчих та інших внутрішніх документів Товариства;

2) виконувати рішення загальних зборів учасників Товариства (далі – загальні збори) та інших органів Товариства;

3) виконувати свої зобов'язання перед Товариством, у тому числі ті, що пов'язані з майновою участю;

4) не розголошувати комерційної таємниці та конфіденційної інформації про діяльність Товариства;

5) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством та рішеннями загальних зборів.

Статутний капітал Товариства

13. Статутний капітал Товариства складається із вкладів його учасників. Розмір статутного капіталу Товариства дорівнює сумі вкладів його учасників.

14. Не допускається звільнення учасника Товариства від обов'язку вносити вклади до статутного капіталу Товариства, у тому числі шляхом зарахування вимог до Товариства.

15. Статутний капітал Товариства підлягає сплаті його учасниками до закінчення першого року з дня державної реєстрації Товариства.

16. Зменшення розміру статутного капіталу Товариства допускається після повідомлення про це його кредиторів. Порядок повідомлення кредиторів визначається загальними зборами. Рішення про зменшення статутного капіталу Товариства надсилається поштою з повідомленням про вручення усім кредиторам Товариства не пізніше триденного строку з дня його прийняття.

17. Збільшення розміру статутного капіталу Товариства допускається після внесення його учасниками вкладів у повному обсязі.

18. Учасник Товариства має право продати або іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі Товариства одному чи кільком учасникам Товариства або третім особам. Якщо учасники Товариства не скористаються своїм переважним правом на купівлю частки (її частини) протягом місяця з дня повідомлення про намір учасника її продати, така частка (її частина) може бути відступлена третій особі.

19. Частка учасника Товариства може бути відступлена до моменту її сплати в повному обсязі лише в тій частині, у якій її сплачено.

20. Одночасно з передачею частки (її частини) третій особі до неї переходять усі права та обов'язки, що належали учасникові Товариства, який відступив її повністю або частково.

21. Частка учасника Товариства після внесення ним вкладу в повному обсязі може бути придбана Товариством. У такому разі Товариство зобов'язане реалізувати зазначену частку іншим учасникам Товариства або третім особам протягом строку, що не перевищує одного року, або зменшити свій статутний капітал.

22. Якщо учасники Товариства до закінчення першого року з дня його державної реєстрації не внесли (внесли не в повному обсязі) свої вклади, загальні збори приймають одне з таких рішень:

- про виключення із складу Товариства тих учасників, що не внесли (внесли не в повному обсязі) вклади, та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі;

- про зменшення розміру статутного капіталу та про визначення порядку перерозподілу часток у статутному капіталі;

– про ліквідацію Товариства.

23. Якщо після закінчення другого чи кожного наступного фінансового року вартість чистих активів Товариства виявиться меншою, ніж його статутний капітал, Товариство зобов'язане повідомити про зменшення свого статутного капіталу. Якщо вартість чистих активів Товариства стала меншою, ніж визначений законом мінімальний розмір статутного капіталу, Товариство підлягає ліквідації.

Майно Товариства

24. Майно Товариства складається з основних засобів, обігових коштів, акцій (часток, паїв) у статутному (складеному) капіталі господарських товариств, а також інших активів, відображених у бухгалтерському балансі Товариства, і формується за рахунок:

1) майна, переданого учасниками Товариства до його статутного капіталу;

2) продукції, виробленої Товариством у результаті провадження господарської діяльності, майна та майнових прав, набутих у процесі господарської діяльності;

3) доходів, отриманих у результаті провадження господарської діяльності, включаючи доходи, отримані від реалізації цінних паперів і корпоративних прав, та доходів (дивідендів) від володіння корпоративними правами та цінними паперами;

4) кредитів, позик;

5) іншого майна, набутого на законних підставах.

25. Товариство володіє, користується та розпоряджається належним йому майном і вчиняє стосовно нього будь-які дії, що не суперечать закону та меті діяльності Товариства.

Товариство несе ризик випадкового знищення та пошкодження майна, що є його власністю.

Прибуток Товариства та його використання. Порядок покриття збитків.

Фонди Товариства

26. Прибуток Товариства утворюється з надходжень, отриманих у результаті провадження ним господарської діяльності, після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці та є узагальнюючим показником ефективності діяльності Товариства.

Прибуток є основним джерелом зміцнення матеріально-технічної бази Товариства, соціального забезпечення його трудового колективу, матеріального стимулювання працівників.

27. Для покриття збитків Товариства створюється резервний фонд у розмірі не менш як 25 відсотків статутного капіталу.

Резервний фонд формується шляхом щорічного відрахування коштів у розмірі 5 відсотків суми чистого прибутку Товариства до досягнення зазначеного розміру.

У разі повного або часткового використання резервного фонду його поповнення здійснюється в порядку, передбаченому цим пунктом.

28. Товариство може утворювати, крім резервного фонду, інші фонди. Порядок утворення, використання коштів, поповнення та ліквідації таких фондів визначається загальними зборами.

29. Збитки від господарської діяльності Товариства покриваються за рахунок коштів резервного фонду, а в разі їх недостатності - у порядку, визначеному загальними зборами.

30. Виплата частки прибутку учасникам Товариства проводиться один раз на рік за підсумками календарного року протягом I кварталу року, який настає за звітним. Умови та порядок виплати частки прибутку визначаються загальними зборами.

Органи Товариства

31. Органами товариства є: загальні збори; виконавчий орган; ревізійна комісія.

Загальні збори

32. Вищим органом Товариства є загальні збори. Загальні збори мають право приймати рішення з будь-якого питання діяльності Товариства,

внесеного до порядку денного зборів, згідно із цим Статутом та законодавством.

33. До компетенції загальних зборів належать:

1) визначення:

– основних напрямів діяльності Товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання;

– форм контролю за діяльністю виконавчого органу;

– організаційної структури Товариства;

– умов оплати праці посадових осіб Товариства, його філій, представництв, інших відокремлених підрозділів, дочірніх підприємств;

2) зміна розміру статутного капіталу Товариства;

3) утворення та відкликання виконавчого органу і ревізійної комісії;

4) затвердження:

– річних результатів діяльності Товариства, його дочірніх підприємств;

– звітів і висновків ревізійної комісії;

– порядку розподілу прибутку та покриття збитків Товариства;

– порядку та строку виплати частки прибутку;

– положення про загальні збори, виконавчий орган, ревізійну комісію та інших внутрішніх документів Товариства;

5) утворення, реорганізація та ліквідація філій, представництв, інших відокремлених підрозділів Товариства, дочірніх підприємств, затвердження їх положень і статутів;

6) прийняття рішення про:

– притягнення до майнової відповідальності посадових осіб органів Товариства;

– вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 25 відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності Товариства;

– припинення Товариства, утворення (призначення) комісії з припинення юридичної особи (ліквідаційної комісії, ліквідатора тощо), затвердження ліквідаційного або розподільного балансу (передавального акта);

7) установлення розміру, форми і порядку внесення учасниками Товариства додаткових вкладів;

8) вирішення питань щодо зміни складу учасників Товариства, виключення учасника з Товариства;

9) вирішення питання про придбання Товариством частки його учасника;

10) вирішення питань щодо зміни місцезнаходження та/або найменування Товариства;

11) вирішення інших питань, що належать до компетенції загальних зборів згідно із законом, цим Статутом або положенням про загальні збори.

34. Загальні збори обирають голову загальних зборів. Загальні збори скликаються головою загальних зборів не рідше ніж два рази на рік, якщо інше не передбачено положенням про загальні збори.

Позачергові загальні збори скликаються головою загальних зборів:

- за наявності обставин, зазначених у положенні про загальні збори;
- у разі неплатоспроможності Товариства;
- у разі коли цього потребують інтереси Товариства в цілому, зокрема якщо виникає загроза значного зменшення розміру статутного капіталу;
- на вимогу учасників Товариства, що володіють у сукупності більше ніж 20 відсотками голосів. Якщо протягом 25 днів голова загальних зборів не виконав вимоги щодо скликання позачергових загальних зборів, зазначені учасники мають право самі скликати загальні збори.

35. Учасникам Товариства повідомляється про проведення загальних зборів не пізніше ніж за 30 днів до їх скликання у порядку, визначеному загальними зборами. У повідомленні, зокрема, зазначаються час і місце проведення таких зборів та їх порядок денний.

36. Учасник Товариства має право вимагати розгляду питання на загальних зборах за умови внесення його на розгляд не пізніше ніж за 25 днів до їх початку.

37. Учасникам Товариства не пізніше ніж за сім днів до скликання загальних зборів повинна бути надана можливість ознайомитися з документами, внесеними на розгляд згідно з порядком денним.

38. Учасник Товариства може доручити (за довіреністю) виконання своїх повноважень на загальних зборах представникові, який призначається на постійній основі або на певний строк. Учасник Товариства має право в будь-

який час замінити свого представника на загальних зборах, повідомивши про це іншим учасникам.

39. Видача довіреності на право участі та голосування на загальних зборах не виключає права участі в таких зборах учасника Товариства, який видав довіреність, замість свого представника.

40. Учасник Товариства має право передати свої повноваження на загальних зборах іншому учаснику або представникові іншого учасника шляхом видачі відповідної довіреності.

41. Учасники Товариства, які беруть участь у загальних зборах, реєструються із зазначенням кількості голосів, що належать кожному учасникові. Перелік учасників загальних зборів підписується головою та секретарем таких зборів.

42. Кожен з учасників Товариства, присутній на загальних зборах, має кількість голосів, що пропорційна розміру його частки у статутному капіталі Товариства і визначається за таким принципом, що на один відсоток статутного капіталу припадає один голос.

43. Загальні збори вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники (представники учасників), що володіють у сукупності більш як 60 відсотками голосів.

44. У загальних зборах можуть брати участь з правом дорадчого голосу члени виконавчого органу, які не є учасниками Товариства.

45. Рішення з питань визначення основних напрямів діяльності Товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання, а також щодо виключення учасника з Товариства вважається прийнятим, якщо за нього проголосували учасники Товариства, що володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів учасників Товариства. Рішення з інших питань приймається простою більшістю голосів, присутніх на загальних зборах.

46. Рішення з питань, не включених до порядку денного, можуть прийматися тільки за згодою всіх учасників Товариства, присутніх на загальних зборах.

47. Голова загальних зборів організовує ведення протоколу. Книга протоколів та засвідчені витяги з неї видаються учасникам Товариства на їх вимогу. Порядок складення та підписання протоколу встановлюється загальними зборами.

Виконавчий орган Товариства

48. Виконавчим органом Товариства, що здійснює управління його поточною діяльністю, є дирекція (колегіальний орган) або директор (одноособовий орган). Дирекцію очолює генеральний директор. Членами виконавчого органу можуть бути особи, які не є учасниками Товариства.

49. Дирекція (директор) здійснює свої повноваження відповідно до положення, затвердженого загальними зборами, у якому, зокрема, визначаються компетенція виконавчого органу, порядок прийняття ним рішень, порядок вчинення юридичних дій від імені Товариства.

Дирекція (директор) вирішує всі питання діяльності Товариства, крім тих, що належать до виключної компетенції загальних зборів.

Загальні збори можуть прийняти рішення про передачу частини своїх повноважень (крім тих, що належать до виключної компетенції загальних зборів) до компетенції дирекції (директора).

50. Дирекція (директор) підзвітна (підзвітний) загальним зборам і організовує виконання їх рішень.

51. Директор (генеральний директор) не може бути одночасно головою загальних зборів.

52. Директор (генеральний директор) має право без довіреності вчиняти юридичні дії від імені Товариства. Інші члени дирекції також можуть бути наділені таким правом.

Ревізійна комісія

53. Контроль за фінансово-господарською діяльністю Товариства здійснюється ревізійною комісією, що утворюється строком на два роки під час проведення загальних зборів з числа учасників Товариства в кількості не менше трьох осіб.

Члени дирекції (директор) не можуть бути членами ревізійної комісії.

54. Ревізійна комісія здійснює свої повноваження відповідно до положення, затвердженого загальними зборами.

55. Перевірка діяльності дирекції (директора) проводиться ревізійною комісією за дорученням загальних зборів, з власної ініціативи або на вимогу учасників Товариства.

56. Ревізійна комісія має право вимагати від посадових осіб Товариства подання їй всіх необхідних матеріалів, зокрема бухгалтерських документів, особистих пояснень.

57. Ревізійна комісія доповідає про результати проведених нею перевірок на загальних зборах.

Ревізійна комісія складає висновок щодо річних звітів та балансів, на підставі якого загальні збори затверджують річний баланс Товариства.

58. Ревізійна комісія в разі виявлення фактів зловживання з боку посадових осіб Товариства або виникнення загрози його істотним інтересам може вимагати скликання позачергових загальних зборів.

59. Загальні збори можуть прийняти рішення про проведення аудиту.

Трудовий колектив Товариства

60. Трудовий колектив Товариства становлять фізичні особи, що беруть участь у його діяльності на основі трудового договору, а також інших документів, які регулюють трудові відносини працівників з Товариством.

61. Умови організації та оплати праці членів трудового колективу Товариства, а також їх соціального захисту визначаються відповідно до законодавства.

Облік та звітність

62. Товариство веде бухгалтерський облік результатів своєї господарської діяльності відповідно до законодавства.

63. Товариство складає відповідно до законодавства фінансову звітність, на підставі якої визначаються фінансові результати його діяльності.

64. Перший фінансовий рік Товариства розпочинається з дати його державної реєстрації і закінчується 31 грудня поточного року. Кожний наступний фінансовий рік відповідає календарному.

65. Товариство забезпечує подання статистичної та іншої звітності органам державної статистики, іншим центральним органам виконавчої влади відповідно до їх компетенції в обсягах та у строки, передбачені законодавством.

Порядок внесення змін до Статуту

66. Зміни до Статуту вносяться Кабінетом Міністрів України.

Припинення Товариства

67. Товариство припиняється шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації.

68. Реорганізація Товариства проводиться за рішенням загальних зборів, а у випадках, передбачених законом, - за рішенням суду або відповідних державних органів.

69. Товариство ліквідується:

- 1) за рішенням загальних зборів;
- 2) за рішенням суду.

70. Припинення Товариства здійснюється комісією з припинення юридичної особи (ліквідаційною комісією, ліквідатором тощо), яка утворюється (призначається) в установленому законодавством порядку.

З дня утворення (призначення) комісії з припинення юридичної особи (ліквідаційної комісії, ліквідатора тощо) до неї (нього) переходять повноваження з управління діяльністю Товариства.

71. Комісія з припинення юридичної особи (ліквідаційна комісія, ліквідатор тощо) несе майнову відповідальність за шкоду, заподіяну Товариству, його учасникам і третім особам, відповідно до законодавства.

72. Майно, що належить Товариству (включаючи виручку від продажу його майна в разі ліквідації) і залишилося після розрахунків з кредиторами, розподіляється між учасниками Товариства.

73. Припинення Товариства вважається завершеним, а Товариство таким, що припинило свою діяльність, з дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

3.2. Види діяльності фармацевтичних підприємств

3.2.1. Ліцензування основних видів діяльності фармацевтичних підприємств

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про ліцензування видів господарської діяльності

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 23, ст.158)

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) безліцензійна діяльність - провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії на його провадження, у тому числі провадження ліцензіатом частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, іншої, ніж та, на яку йому надано ліцензію;

2) здобувач ліцензії - суб'єкт господарювання, який подав до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії разом із підтвердними документами згідно з вимогами відповідних ліцензійних умов;

3) ліцензіат - суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження встановленого законом виду господарської діяльності;

4) ліцензійні умови - нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії;

5) ліцензія - документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, в електронному вигляді (запис про наявність ліцензії у такого суб'єкта господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців) або на паперовому носії;

б) ліцензування - засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на

забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів;

7) орган ліцензування - орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган.

Стаття 2. Сфера дії Закону та повноваження органів державної влади у сфері ліцензування

1. Цей Закон регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

2. Дія цього Закону не поширюється на порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій на здійснення таких видів господарської діяльності:

1) банківську діяльність, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";

2) діяльність в галузі телебачення і радіомовлення, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення";

3) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами, що здійснюється відповідно до Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів".

3. Суб'єкт господарювання може здійснювати види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, після внесення відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців щодо рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії.

4. Господарська діяльність на підставі ліцензії, виданої органом ліцензування, яким є:

– центральний орган виконавчої влади, державний колегіальний орган, - провадиться на всій території України;

– Рада міністрів Автономної Республіки Крим, - провадиться на

території Автономної Республіки Крим;

– місцевий орган виконавчої влади, - провадиться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

5. Формування та реалізацію державної політики у сфері ліцензування у встановленому цим Законом порядку здійснюють:

– Кабінет Міністрів України - шляхом прийняття нормативно-правових актів у сфері ліцензування;

– спеціально уповноважений орган з питань ліцензування;

– органи ліцензування.

Стаття 3. Принципи державної політики у сфері ліцензування

1. Державна політика у сфері ліцензування ґрунтується на:

1) принципі єдиної державної системи ліцензування, що реалізується шляхом:

– встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, виключно цим Законом;

– визначення вичерпного переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, виходячи з мінімальної кількості таких документів, достатніх лише для підтвердження виконання вимог відповідних ліцензійних умов;

– визначення Кабінетом Міністрів України органів ліцензування та видів господарської діяльності згідно із статтею 7 цього Закону, на які відповідний орган ліцензування видає ліцензії;

2) принципі територіальності, згідно з яким дія ліцензії поширюється на адміністративну територію органу ліцензування, що її видав;

3) принципі дотримання законності шляхом того, що:

– запровадження ліцензування виду господарської діяльності здійснюється виключно законом;

– види господарської діяльності, не зазначені у статті 7 цього Закону, ліцензуванню не підлягають;

– встановлюються конкретні строки здійснення кожної дії органу ліцензування, спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування;

– вимоги ліцензійних умов мають бути однозначними, прозорими та виключати можливість їх суб'єктивного застосування органами ліцензування чи ліцензіатами;

– повноваження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування та порядок набрання чинності рішеннями органу ліцензування поширюються на сферу ліцензування всіх видів господарської діяльності, визначаються виключно цим Законом і не можуть бути обмежені іншими законами;

– запроваджується відповідальність посадових осіб органів ліцензування і спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування та суб'єктів господарювання за порушення вимог нормативно-правових актів, що регулюють сферу ліцензування;

– забороняється вимагання органами ліцензування надання документів з державних паперових або електронних інформаційних ресурсів;

4) принципі пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави, що передбачає:

– ліцензування виду господарської діяльності застосовується лише до такого виду, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та/або безпеці держави, і лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання;

– запобігання проявам корупції;

– у разі внесення змін до нормативно-правових актів у сфері ліцензування, передбачається достатній для реалізації цих змін строк, але не менш як два місяці;

5) принципі рівності прав суб'єктів господарювання, що передбачає:

– вільний вибір суб'єктом господарювання провадження встановленого законом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, і території своєї діяльності;

– забезпечення при отриманні ліцензії рівності прав суб'єктів господарювання незалежно від організаційно-правової форми чи форми власності;

– встановлення єдиних вимог ліцензійних умов шляхом визначення їх відповідності рівням ризику від провадження відповідного виду господарської діяльності;

– уникнення необґрунтованих обтяжень чи зайвих адміністративних процедур;

– заборону використання ліцензування видів господарської діяльності для обмеження конкуренції;

б) принципі відкритості процесу ліцензування, що забезпечується шляхом:

– своєчасного оприлюднення результатів ліцензійної діяльності органами ліцензування на своїх офіційних веб-сайтах та проектів нормативно-правових актів - у порядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації";

– забезпечення доступності інформації у сфері ліцензування відповідно до закону;

– залучення на паритетних засадах представників профільних громадських організацій, суб'єктів господарювання та/або їх об'єднань до процесу прийняття рішень Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування.

2. Принципи державної політики у сфері ліцензування поширюються на порядок ліцензування всіх видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Ліцензування видів господарської діяльності, що не відповідає наведеним у цій статті принципам державної політики, забороняється.

Стаття 4. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування

1. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування:

1) розробляє основні напрями розвитку сфери ліцензування та вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо її вдосконалення;

2) узагальнює практику застосування нормативно-правових актів з питань ліцензування;

3) погоджує проекти нормативно-правових актів у сфері ліцензування (у

тому числі ліцензійні умови), що розробляються та/або приймаються органами виконавчої влади, державними колегіальними органами;

4) здійснює методичне керівництво, інформаційне забезпечення діяльності органів ліцензування та визначає форму ліцензійного звіту;

5) здійснює нагляд за додержанням органами державної влади, державними колегіальними органами законодавства у сфері ліцензування;

6) утворює Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування та забезпечує її діяльність;

7) має право для цілей Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування отримувати від органу ліцензування копії документів, які стосуються прийнятого ним рішення, що оскаржується до спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, та залучати на громадських засадах державних службовців, науковців та інших фахівців (за згодою їхніх керівників) для одержання консультацій та проведення експертизи документів у сфері ліцензування, а також запитувати і отримувати інформацію, документи чи матеріали;

8) видає розпорядження про усунення порушення законодавства у сфері ліцензування та розпорядження про відхилення або задовільнення апеляцій чи скарг з урахуванням рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування;

9) порушує питання щодо відповідальності посадових осіб органів ліцензування, які прийняли рішення, скасоване на підставі рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування;

10) забезпечує підвищення кваліфікації працівників органу ліцензування, до посадових обов'язків яких належить забезпечення виконання повноважень у сфері ліцензування;

11) одержує інформацію з питань ліцензування та контролю за наявністю ліцензій у суб'єктів господарювання від органів ліцензування, органів, що здійснюють контроль за наявністю ліцензій, зокрема щорічний ліцензійний звіт та щорічний звіт про виявлення безліцензійної діяльності;

12) має безоплатний доступ до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у порядку, встановленому

Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців».

2. Розпорядження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими до виконання органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами всіх форм власності, а також фізичними особами - підприємцями.

Стаття 5. Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування

1. Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування є постійно діючим колегіальним органом при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування та діє за регламентом, що затверджується спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

2. Обов'язками Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування є:

1) розгляд апеляцій та інших скарг здобувачів ліцензії, ліцензіатів на дії органу ліцензування або інших заявників щодо порушення законодавства у сфері ліцензування;

2) розгляд звернень органів ліцензування або спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов на підставах, передбачених пунктами 4 та 5 частини дев'ятої статті 19 цього Закону.

3. Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування має право:

1) розглядати пропозиції щодо запровадження ліцензування нового чи скасування чинного виду господарської діяльності (частини (частин) виду господарської діяльності) та запитувати необхідні матеріали для їх розгляду;

2) розробляти рекомендації стосовно вдосконалення державної політики у сфері ліцензування;

3) проводити експертизу проектів нормативно-правових актів або пропозицій у сфері ліцензування.

4. Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування очолює голова, який за посадою є керівником спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Голова Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування має першого

заступника та заступника. У разі відсутності голови його обов'язки виконує перший заступник, а в разі відсутності і першого заступника - заступник голови.

Перший заступник голови призначається з представників громадськості, науковців, суб'єктів господарювання або їх об'єднань за результатами обрання його членами Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування. Заступник голови призначається головою Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування з числа державних службовців.

5. Склад Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування формується за пропозиціями громадських організацій, суб'єктів господарювання та їх об'єднань, посадових осіб органів ліцензування та наукових установ і затверджується спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Представники громадських організацій, суб'єктів господарювання, їх об'єднань та науковців залучаються до складу Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування у кількості не менш як п'ятдесят відсотків її складу.

6. Формою роботи Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування є засідання, що проводяться за потреби, але не рідше одного разу на місяць, та є правомочними за присутності не менше, ніж половини членів Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування.

7. У разі надходження апеляції до спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування він протягом трьох робочих днів з дня одержання ним апеляції:

1) повідомляє здобувача ліцензії чи ліцензіата і орган ліцензування про прийняття апеляції до розгляду;

2) запрошує відповідного здобувача ліцензії чи ліцензіата і орган ліцензування до участі в засіданні Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування;

3) запитує в органу ліцензування копії (фотокопії) документів, що стосуються прийняття оскаржуваного рішення;

4) передає заяву (скаргу), проект нормативно-правового акта та інші документи (в міру надходження) до Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування відповідно до її повноважень згідно з частинами другою та

третьою цієї статті.

У разі потреби спеціально уповноважений орган з питань ліцензування може запитати в органу ліцензування додаткові документи, що стосуються прийняття органом ліцензування оскаржуваного рішення. З метою оперативного опрацювання відповідні запити можуть передаватися за допомогою телекомунікаційних засобів.

Форма подачі апеляції є довільною.

До апеляції додаються документи, що підтверджують її обґрунтованість.

8. Апеляції розглядаються на засіданні Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування у строк, що не перевищує десяти календарних днів з дня одержання від органу ліцензування запитуваних документів стосовно оскаржуваного рішення.

Ліцензія, стосовно якої орган ліцензування прийняв рішення про анулювання і щодо якої Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування розглядається апеляція на рішення органу ліцензування, є чинною до дня прийняття відповідного рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

9. Орган ліцензування зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня одержання запиту подати спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування завірені ним запитувані копії (фотокопії) документів, що стосуються оскаржуваного рішення.

У разі неподання органом ліцензування запитуваних документів у встановлений строк Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування розглядає апеляцію по суті або може відкласти розгляд цієї апеляції з обґрунтуванням причин відкладення розгляду такої справи.

10. Апеляція, подана з перевищенням встановленого цим Законом строку набрання чинності рішенням відповідного органу ліцензування, Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування не розглядається.

11. Рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування приймається більшістю голосів її членів і оформлюється протокольним рішенням, що підписується особою, яка головує на засіданні Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, та секретарем ради, який призначається головою ради з числа її членів.

Рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування щодо розгляду апеляцій або інших скарг здобувачів ліцензії чи ліцензіатів, проектів нормативно-правових актів та/або пропозицій про запровадження чи скасування ліцензування виду господарської діяльності є обов'язковими для розгляду спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування у триденний строк з дня ухвалення відповідного рішення Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування і є підставою для видання спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування розпорядження про задоволення апеляції або про відхилення апеляції, про розгляд скарг, про погодження чи відхилення проектів нормативно-правових актів та/або усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Розпорядження про задоволення апеляції чи про відхилення апеляції, про розгляд скарг, про погодження чи відхилення проектів нормативно-правових актів та/або усунення порушень законодавства у сфері ліцензування надсилаються відповідному органу ліцензування та здобувачеві ліцензії, ліцензіату чи заявнику протягом трьох робочих днів з дня їх прийняття.

12. Доведення доцільності проведення органом ліцензування позапланової перевірки ліцензіата на підставах, передбачених пунктами 4 та 5 частини дев'ятої статті 19 цього Закону, покладається на юридичну або фізичну особу, яка подала відповідне звернення (повідомлення), для чого такі особи або їхні представники запрошуюються на засідання Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування.

13. Інформація про результати діяльності Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування оприлюднюється на офіційному веб-сайті спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Стаття 6. Повноваження органів ліцензування

1. Орган ліцензування видає ліцензії на право здійснення видів господарської діяльності, зазначених у статті 7 цього Закону.

Види господарської діяльності, на здійснення яких державний колегіальний орган видає ліцензії, встановлюються цим Законом.

2. Орган ліцензування для цілей цього Закону за відповідним видом господарської діяльності:

1) отримує та розглядає заяву разом з документами, подання яких до органу ліцензування передбачено законом, і за результатом їх розгляду приймає рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду, відмови у видачі ліцензії чи про видачу ліцензії (в електронній формі та/або на паперовому носії), оформлення, переоформлення та видачу інших документів, що стосуються сфери повноважень органу ліцензування;

2) розробляє проекти ліцензійних умов і змін до них та подає їх в установленому порядку на затвердження Кабінету Міністрів України;

3) здійснює контроль за додержанням ліцензіатами вимог ліцензійних умов та за результатами перевірки приймає рішення;

4) забезпечує передачу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у порядку, встановленому його розпорядником, відомостей про прийняте рішення стосовно видачі чи анулювання ліцензії та забезпечує їх щоденну актуалізацію (у разі необхідності);

5) формує, веде, забезпечує зберігання, передачу та одержання ліцензійних справ (або одержання належним чином завірених документів із них у разі, якщо такі справи передані до архівних установ), інших інформаційних ресурсів для цілей цього Закону;

б) здійснює інформаційне та методичне супроводження ліцензування;

7) надає інформацію з ліцензійних справ та Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, зокрема у порядку, встановленому Законом України "Про доступ до публічної інформації";

8) розміщує на своєму офіційному веб-сайті інформацію про прийняті ним рішення за відповідним видом господарської діяльності та забезпечує на наступний день з дня прийняття рішення її актуалізацію в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

9) складає та подає спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування щорічний ліцензійний звіт до 30 січня року, наступного за звітним;

10) забезпечує підвищення кваліфікації працівників, до посадових обов'язків яких віднесено забезпечення виконання повноважень у сфері ліцензування;

11) здійснює перевірку документів, що підтверджують відсутність контролю, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції", за діяльністю ліцензіата осіб - резидентів інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України", та/або дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти України.

3. Рішення органу ліцензування оформлюються організаційно-розпорядчими актами за підписом керівника органу або його заступника згідно з розподілом повноважень.

4. Рішенням органу ліцензування на його територіальні підрозділи можуть бути покладені обов'язки з виконання повноважень органу ліцензування щодо проведення перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов та складання актів за результатом їх проведення.

Надання таких повноважень оформлюється організаційно-розпорядчим актом органу ліцензування. Такий акт на наступний день після його прийняття оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу ліцензування і направляється у письмовому вигляді до спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Забороняється делегувати повноваження органу ліцензування будь-яким органам, організаціям, суб'єктам господарювання чи особам (у тому числі утвореним органом ліцензування чи які перебувають у сфері управління або підпорядкуванні органу ліцензування).

5. Орган виконавчої влади або державний колегіальний орган, що втратив повноваження органу ліцензування, зобов'язаний:

1) вжити у місячний строк невідкладних заходів з передачі своїх ліцензійних справ, інших інформаційних ресурсів, необхідних для забезпечення виконання вимог цього Закону, відповідному органу виконавчої влади чи державному колегіальному органу, визначеному (уповноваженому) для ліцензування відповідного виду господарської діяльності, а у разі скасування ліцензування відповідного виду діяльності - до архівної установи;

2) забезпечити передання ліцензійних справ та інших інформаційних ресурсів щодо сфери ліцензування органу ліцензування, який визначений (уповноважений) відповідно законом чи Кабінетом Міністрів України, протягом часу, що забезпечує додержання строків прийняття рішень, вчинення інших дій у сфері ліцензування, передбачених цим Законом, але не більш як за десять календарних днів з дня його визначення (уповноваження) органом ліцензування.

Стаття 7. Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню

1. Ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

1) банківська діяльність, яка ліцензується відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";

2) надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів);

3) професійна діяльність на ринку цінних паперів, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Закonom України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні";

4) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення, яка ліцензується відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення";

5) діяльність у сфері електроенергетики, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Закonom України "Про електроенергетику", крім діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом (постачання незалежним електропостачальником), і у сфері використання ядерної енергії, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Закonom України "Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії";

6) освітня діяльність закладів освіти;

7) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів»;

8) діяльність у сфері телекомунікацій з урахуванням особливостей, визначених Закonom України «Про телекомунікації», надання послуг у галузі

криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації, за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

{Ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій, передбаченої пунктом 8 частини першої статті 7, втрачає чинність з 1 січня 2018 року - див. пункт 2 статті 21 цього Закону}

9) будівництво об'єктів IV і V категорій складності - з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про архітектурну діяльність»;

10) **виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) - з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про лікарські засоби»;**

11) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж;

12) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

13) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

14) поводження з особливо небезпечними речовинами та небезпечними відходами за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України. Не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами;

15) медична практика;

16) діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України;

- 17) ветеринарна практика;
- 18) випуск та проведення лотерей;
- 19) туropolераторська діяльність;
- 20) посередництво у працевлаштуванні за кордоном;
- 21) промисловий вилов риби, крім внутрішніх водойм та річок;
- 22) **культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку, - з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»;**
- 23) діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням Служби безпеки України);
- 24) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;
- 25) зовнішньоекономічна діяльність відповідно до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- 26) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом;
- 27) транспортування та розподіл природного газу, газу (метану) вугільних родовищ, його зберігання в обсягах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами, та постачання, крім постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за нерегульованим тарифом;
- 28) централізоване водопостачання та водовідведення, крім централізованого водопостачання та водовідведення за нерегульованим тарифом;
- 29) виробництво теплової енергії, транспортування теплової енергії

магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії, крім виробництва, транспортування та постачання теплової енергії за нерегульованим тарифом;

30) охоронна діяльність.

Стаття 8. Запровадження, скасування, зміна назви виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню

1. У разі запровадження ліцензування нового виду господарської діяльності або нової частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, ліцензійні умови провадження нового виду господарської діяльності або нової частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, набувають чинності у строк, необхідний для приведення суб'єктом господарювання своєї діяльності у відповідність із вимогами ліцензійних умов, але не менш як через два місяці з дня їх прийняття.

2. У разі скасування ліцензування виду господарської діяльності орган ліцензування втрачає повноваження органу ліцензування, а ліцензії, видані на здійснення цього виду діяльності, вважаються недійсними.

3. У разі зміни згідно з цим Законом назви виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, яка не призводить до зміни предмета такої діяльності, відповідні ліцензійні умови надалі поширюються на такий вид діяльності. Ліцензії на провадження такого виду господарської діяльності продовжують діяти.

4. У зв'язку зі змінами, передбаченими цією статтею, органи ліцензування актуалізують інформацію в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Стаття 9. Ліцензійні умови

1. Ліцензіат зобов'язаний виконувати вимоги ліцензійних умов відповідного виду господарської діяльності, а здобувач ліцензії для її одержання - відповідати ліцензійним умовам.

2. Ліцензійні умови та зміни до них розробляються органом ліцензування, що є центральним органом виконавчої влади, підлягають погодженню спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та затверджуються Кабінетом Міністрів України.

У разі якщо органом ліцензування визначено одночасно центральний орган виконавчої влади або Раду міністрів Автономної Республіки Крим чи місцевий орган виконавчої влади, ліцензійні умови провадження цього виду господарської діяльності розробляються відповідним центральним органом виконавчої влади.

У разі якщо органом ліцензування визначено Раду міністрів Автономної Республіки Крим, вона може передати свої повноваження органу ліцензування профільному міністерству Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

3. У разі внесення змін до чинних ліцензійних умов, які потребуватимуть проведення суб'єктами господарювання підготовчої роботи, такі ліцензійні умови або їх окремі положення мають набирати чинності через певний строк з дня їх опублікування, достатній для проведення таких підготовчих робіт, що не може бути меншим, ніж два місяці.

4. Органи ліцензування оприлюднюють ліцензійні умови і зміни до них на своєму офіційному веб-сайті.

5. У разі внесення змін до ліцензійних умов у частині зміни переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, цими ж змінами встановлюється строк подачі здобувачами ліцензій цих додаткових документів, який не може бути меншим, ніж два місяці з дня оприлюднення змін до ліцензійних умов.

6. Залежно від особливостей провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, вимоги ліцензійних умов встановлюються стосовно суб'єкта господарювання загалом та /або відносно кожного місця провадження кожного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

7. Якщо суб'єкт господарювання провадить вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, не в повному обсязі, а частково, ліцензійні умови поширюються на ліцензіата лише в частині, що встановлює вимоги до провадження цієї частини виду господарської діяльності.

8. Ліцензійні умови можуть визначати вичерпний перелік видів місць провадження діяльності, якщо це обумовлено особливостями провадження цього виду господарської діяльності.

Місцем провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, є об'єкт (приміщення, будівля, земельна ділянка та/або

територія), у межах якого провадиться цей вид господарської діяльності або який використовується у його провадженні (може збігатися з місцезнаходженням суб'єкта господарювання).

Вимоги ліцензійних умов поширюються на місця провадження господарської діяльності ліцензіата, що зазначені в документах, що додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до них, поданих ліцензіатом до органу ліцензування).

9. Вимоги ліцензійних умов до суб'єкта господарювання мають бути обумовлені особливостями провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та включають:

1) вичерпний перелік підтвердних документів, що підтверджують відповідність суб'єкта господарювання вимогам ліцензійних умов, крім документів, які органи влади не можуть вимагати відповідно до частини сьомої статті 9 Закону України «Про адміністративні послуги», щодо:

– відомостей про місця провадження господарської діяльності із зазначенням щодо кожного з них виду діяльності (повністю або частково стосовно зазначеного у заяві) або операцій, що за ним провадитимуться;

– відомостей про засоби провадження господарської діяльності;

2) кадрові вимоги щодо:

– мінімальної кількості працівників за окремими посадами (у разі якщо це зумовлено особливостями провадження певного виду господарської діяльності, встановлюються вимоги щодо наявності у певних працівників відповідної освіти, кваліфікації та (або) стажу роботи, зокрема у фізичних осіб - підприємців, мінімальної частки кваліфікованих працівників за певними посадами, які уклали трудові договори з ліцензіатом);

– даних про наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками;

3) організаційні вимоги щодо:

– зберігання протягом дії ліцензії документів, копії яких подавалися органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону;

– зберігання протягом строку дії ліцензії документів (копій), які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону;

– строку повідомлення органу ліцензування про всі зміни даних (у тому числі розширення, звуження), зазначених у документах, що додавалися до заяви, який не може бути меншим, ніж один місяць з дня настання таких змін;

– провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, виключно в межах місць провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, зазначених у відомостях про них, поданих органу ліцензування згідно з вимогами ліцензійних умов, використання виключно таких місць у провадженні виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

– провадження виду господарської діяльності виключно з використанням засобів їх провадження, що зазначені у відомостях про них, які подані органу ліцензування згідно з вимогами ліцензійних умов;

– подання передбаченої законом звітності;

– порядку дій ліцензіата у разі планового або позапланового припинення (у зв'язку з неможливістю використання матеріально-технічної бази, виникненням форс-мажорних обставин тощо) провадження ним виду господарської діяльності загалом або за певними місцями провадження такої діяльності та відновлення її провадження;

– забезпечення присутності керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування в установленому законом порядку перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов;

4) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають можливість її ідентифікувати;

5) спеціальні вимоги, передбачені законом, стосовно:

– обмеження щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності;

– можливості провадження видів господарської діяльності лише юридичними особами або лише юридичними особами окремих організаційно-правових форм;

– розміру статутного капіталу;

– обмеження щодо здійснення над суб'єктом господарювання контролю, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», резидентами держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України «Про оборону

України», та/або дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти України.

10. До ліцензійних умов не можуть бути включені вимоги:

1) щодо додержання законодавства України у відповідній сфері та/або окремих законів у цілому;

2) законодавства, обов'язкові до виконання всіма суб'єктами господарювання.

11. Ліцензійними умовами встановлюються зміст та форма:

1) заяви про одержання ліцензії;

2) документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії;

3) опису документів, що подаються для одержання ліцензії;

4) документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності.

12. У ліцензійних умовах визначаються вичерпні переліки типів місць та засобів провадження господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, щодо яких встановлюються вимоги, передбачені абзацами п'ятим та шостим пункту 3 частини дев'ятої цієї статті.

13. Ліцензійні умови повинні відповідати принципам державної політики у сфері ліцензування.

Стаття 10. Оформлення та подання документів до органу ліцензування, видача документів органом ліцензування

1. Документи, подання яких до органу ліцензування та видача яких органом ліцензування передбачені цим Законом, можуть бути подані до органу ліцензування та отримані від цього органу ліцензування за вибором здобувача ліцензії:

1) наочно відповідно до пункту 3 частини другої статті 6 та у порядку, встановленому статтею 9 Закону України «Про адміністративні послуги»;

2) поштовим відправленням з описом вкладення (орган ліцензування надсилає поштові відправлення з повідомленням за місцезнаходженням здобувача ліцензії протягом одного робочого дня з дня оформлення відповідного документа, якщо інший строк надсилання не встановлено законом);

3) в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку.

2. У разі оформлення документів, що складаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, на паперовому носії вони складаються за допомогою друкувальних засобів або оформлюються рукописним способом.

3. Подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування та видача ним документів в електронному вигляді за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку здійснюються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Електронні документи, що подаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, оформлюються згідно з вимогами законів у сфері електронних документів.

5. Документи, що складаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, повинні бути викладені державною мовою та підписані здобувачем ліцензії або іншою уповноваженою на це особою.

6. Якщо здобувачем ліцензії не зазначено бажаного способу одержання документів, вони видаються органом ліцензування у спосіб, передбачений пунктом 2 частини першої цієї статті.

Якщо здобувачем ліцензії зазначено бажаний спосіб одержання таких документів як нарочний, але не одержано їх протягом тридцяти календарних днів з дня закінчення строку їх оформлення, то орган ліцензування надсилає їх у спосіб, передбачений пунктом 2 частини першої цієї статті, протягом п'яти робочих днів з дня закінчення зазначеного строку їх одержання наочно.

7. Заява про отримання ліцензії та підтвердні документи приймаються за описом.

8. При надходженні до органу ліцензування заяви про отримання ліцензії разом з підтвердними документами на двох екземплярах опису документів уповноваженою посадовою особою органу ліцензування робиться відмітка про дату прийняття документів і засвідчується своїм підписом із зазначенням прізвища, ініціалів, посади. Один екземпляр опису уповноваженою посадовою особою органу ліцензування видається здобувачу ліцензії (а у разі подання здобувачем ліцензії документів до органу ліцензування наочно - видається йому наочно одразу після заповнення), а другий екземпляр опису залишається в органі ліцензування.

9. Письмові заяви (повідомлення), подані у спосіб, передбачений частиною восьмою цієї статті, до закінчення останнього дня строку, вважаються такими, що подані своєчасно.

Стаття 11. Документи, що подаються для одержання ліцензії

1. Здобувач ліцензії подає до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за визначеною ліцензійними умовами формою.

2. У заяві про отримання ліцензії повинна міститися інформація про:

1) здобувача ліцензії:

– для юридичної особи - повне найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код;

– для фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дані про місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (не зазначається фізичною особою, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган державної податкової служби і має відмітку у паспорті, - подається копія цієї відмітки) та згода на обробку персональних даних з метою забезпечення виконання вимог цього Закону;

2) вид господарської діяльності (повністю або частково), зазначений у статті 7 цього Закону, на провадження якого здобувач ліцензії має намір одержати ліцензію;

3) бажаний спосіб одержання документів.

3. До заяви про отримання ліцензії додаються:

1) документи відповідно до ліцензійних вимог;

2) копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або довіреної особи) із відміткою органу державної податкової служби про повідомлення про відмову через свої релігійні переконання від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (подається тільки фізичними особами - підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби);

3) опис документів, що подаються для одержання ліцензії, у двох екземплярах.

4. Перелік підтвердних документів встановлюється ліцензійними умовами і є виключним.

5. Посадовим особам органів ліцензування забороняється вимагати від здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання):

1) подання оригіналів документів (крім документів, що складаються безпосередньо здобувачем ліцензії);

2) зазначення здобувачами ліцензії у документах, що подаються для одержання ліцензії, інформації або подання документів, не передбачених законом;

3) документи, що підтверджують або спростовують інформацію про нього, які видаються іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами (виписки, витяги, довідки, листи).

6. Документи, подання яких для одержання ліцензії передбачено цим Законом та прийняті органом ліцензування до розгляду для видачі ліцензії, поверненню здобувачеві ліцензії не підлягають.

7. З документів, поданих для одержання ліцензії на паперових носіях, органом ліцензування обов'язково виготовляється електронна копія шляхом сканування.

8. У разі подання електронних документів у випадках, передбачених цим Законом, усі документи, крім документів, що засвідчують повноваження уповноваженої особи, можуть засвідчуватися електронним цифровим підписом заявника відповідно до законодавства.

Електронний документ вважається одержаним органом ліцензування з часу надходження заявникові повідомлення в електронній формі про одержання такого електронного документа органом ліцензування. Орган ліцензування автоматично після отримання від заявника електронного документа надсилає йому електронний документ з підтвердженням факту одержання електронного документа.

Стаття 12. Порядок прийняття заяви про отримання ліцензії до розгляду та підстави для залишення її без розгляду

1. Орган ліцензування протягом трьох робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії встановлює наявність або відсутність підстав для залишення її без розгляду і в разі їх наявності приймає відповідне рішення.

Копія рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду надається у триденний строк здобувачеві ліцензії.

2. Підставою для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду є:

1) підписані документи, що додаються до заяви для отримання ліцензії, подані не в повному обсязі;

2) заява або хоча б один з документів, що додається до заяви про отримання ліцензії:

– підписаний особою, яка не має на це повноважень;

– оформлений із порушенням вимог цього Закону, складений не за встановленою формою або не містить даних, які обов'язково вносяться до них згідно з цим Законом;

3) подання заяви з порушенням строків, передбачених цим Законом;

4) відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців відомостей про здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання) або наявність відомостей про державну реєстрацію його припинення.

3. У рішенні про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду зазначаються:

1) реквізити заяви про отримання ліцензії;

2) вид господарської діяльності, зазначений здобувачем ліцензії у заяві про отримання ліцензії;

3) дані про здобувача ліцензії (найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

4) перелік обґрунтованих підстав для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду і пропозиції щодо порядку їх усунення.

4. У повідомленні про прийняття рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду зазначаються вичерпний перелік та опис підстав для прийняття такого рішення і пропозиції щодо усунення відповідних

недоліків, які повинні бути викладені в чіткій і однозначній формі.

5. Після усунення причин, що стали підставою для прийняття рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду, здобувач ліцензії може повторно подати заяву про отримання ліцензії.

6. Забороняється залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду з підстав, не передбачених цією статтею.

7. Для цілей цього Закону використовується інформація з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, доступ до якої для органів ліцензування встановлено Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та цим Законом.

Стаття 13. Розгляд заяви про отримання ліцензії, відмова у видачі ліцензії, переоформлення ліцензії

1. Орган ліцензування після встановлення відсутності підстав для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду розглядає її та підтвердні документи з метою встановлення відсутності або наявності підстав для відмови у видачі ліцензії шляхом аналізу підтвердних документів та одержання інформації з державних паперових та електронних інформаційних ресурсів.

2. У разі встановлення наявності підстав для відмови у видачі ліцензії орган ліцензування приймає обґрунтоване рішення про відмову у видачі ліцензії.

Орган ліцензування надсилає копію рішення про відмову у видачі ліцензії здобувачу ліцензії у строк, що не перевищує п'яти робочих днів.

3. Підставою для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії за результатом розгляду заяви про отримання ліцензії є:

1) встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам, встановленим для провадження виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про отримання ліцензії;

2) виявлення недостовірності даних у підтвердних документах, поданих здобувачем ліцензії. Виявленням недостовірності даних у підтвердних документах, поданих суб'єктом господарювання до органу ліцензування, є встановлення на момент подання документів здобувачем ліцензії чи ліцензіатом наявності розбіжності між даними, наведеними у них, та фактичним станом цього суб'єкта господарювання. Не вважаються недостовірними дані, підстава

наведення яких суб'єктом господарювання не могла бути для нього завідомо неналежною.

4. У разі відмови у видачі ліцензії на підставі пункту 1 частини третьої цієї статті здобувач ліцензії може подати до органу ліцензування нову заяву про отримання ліцензії після усунення причин, що стали підставою для прийняття такого рішення.

5. У разі відмови у видачі ліцензії на підставі пункту 2 частини третьої цієї статті суб'єкт господарювання може подати до органу ліцензування нову заяву про отримання ліцензії не раніше ніж через три місяці з дати прийняття відповідного рішення про відмову.

6. У рішенні про відмову у видачі ліцензії зазначаються:

1) реквізити заяви про отримання ліцензії;
2) вид господарської діяльності, зазначений здобувачем ліцензії у заяві про отримання ліцензії;

3) найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

4) перелік та опис підстав (обґрунтування) для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії;

5) пропозиції щодо усунення відповідних недоліків, які мають бути викладені в однозначній, зрозумілій та достатній для виконання здобувачем ліцензії формі.

7. У разі встановлення під час розгляду заяви про отримання ліцензії відсутності підстав для відмови у видачі ліцензії орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії, про яке повідомляє здобувача ліцензії у строк, що не перевищує трьох робочих днів.

Орган ліцензування на наступний робочий день після дня прийняття ним рішення про видачу ліцензії здобувачу ліцензії передає відомості про таке рішення в електронному вигляді до Єдиного державного реєстру юридичних

осіб та фізичних осіб - підприємців у порядку, визначеному розпорядником цього реєстру.

8. Строк прийняття рішення про видачу ліцензії становить десять робочих днів з дня одержання органом ліцензування заяви про отримання ліцензії.

9. Набуття здобувачем ліцензії права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відбувається з моменту внесення даних про рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

10. У повідомленні про прийняття рішення про видачу ліцензії орган ліцензування зазначає розрахункові реквізити для внесення плати за видачу ліцензії.

11. Ліцензія на провадження здобувачем ліцензії визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, оформлюється органом ліцензування в електронному вигляді (запис про рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців).

12. Ліцензія видається на необмежений строк.

13. Форму та зміст ліцензії визначає спеціально уповноважений орган з питань ліцензування.

14. За бажанням здобувача ліцензії чи ліцензіата ліцензія (копія ліцензії) може бути видана органом ліцензування і на паперовому носії.

У ліцензії, що видається на паперовому носії, повинні бути зазначені такі дані:

1) найменування органу ліцензування, що прийняв рішення про видачу ліцензії, номер і дата прийняття такого рішення;

2) вид господарської діяльності;

3) дані про ліцензіата щодо:

– юридичної особи або її філій, інших відокремлених підрозділів - найменування, ідентифікаційний код;

– фізичної особи - підприємця - прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер платника податків ліцензіата - фізичної особи - підприємця (серія, номер та дата видачі її паспорта, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила

про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

4) прізвище, ім'я, по батькові керівника органу ліцензування, який підписав рішення про видачу ліцензії.

Ліцензія на паперовому носії має бути підписана керівником органу ліцензування, який підписав рішення про видачу ліцензії (або уповноваженою ним посадовою особою), і завірена гербовою печаткою цього органу ліцензування.

15. Підставою для переоформлення ліцензії є зміна найменування юридичної особи (якщо зміна найменування не пов'язана з реорганізацією юридичної особи) або прізвища, імені, по батькові фізичної особи - підприємця.

У разі виникнення такої підстави для переоформлення ліцензії ліцензіат зобов'язаний протягом місяця подати до органу ліцензування заяву про переоформлення ліцензії та документи (їх копії (фотокопії), засвідчені ліцензіатом), що підтверджують наявність підстав для переоформлення ліцензії. Ліцензія, видана ліцензіату на паперовому носії, також додається до заяви про переоформлення ліцензії.

Вимагання додаткових документів, не передбачених цим Законом, для переоформлення ліцензії забороняється.

Відомості про переоформлення ліцензії вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців не пізніше робочого дня, наступного за днем прийняття такого рішення.

У разі переоформлення ліцензії, виданої на паперовому носії, орган ліцензування приймає рішення про визнання ліцензії, що була переоформлена, недійсною.

16. Не переоформлена у встановлений строк ліцензія є недійсною і підлягає анулюванню.

Стаття 14. Плата за видачу ліцензії

1. За видачу ліцензії справляється разова плата в розмірі однієї мінімальної заробітної плати, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії, якщо інший розмір плати не встановлений законом.

Плата за видачу ліцензії, що видана Радою міністрів Автономної Республіки Крим або місцевим органом виконавчої влади, становить 10 відсотків від розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день прийняття рішення про видачу ліцензії.

Переоформлення ліцензії є безоплатним.

2. Плата за видачу ліцензії вноситься ліцензіатом у строк не пізніше десяти робочих днів з дня отримання здобувачем ліцензії від органу ліцензування повідомлення про прийняте ним рішення про видачу ліцензії.

3. Документом, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії, є копія квитанції, виданої банком, копія платіжного доручення з відміткою банку, квитанція з платіжного терміналу, квитанція (чек) з поштового відділення зв'язку.

4. Органу ліцензування забороняється вимагати від суб'єктів господарювання внесення плати за видачу ліцензії до прийняття рішення про її видачу.

5. Плата за видачу ліцензії, що видана органом ліцензування, який є центральним органом виконавчої влади або державним колегіальним органом, зараховується до Державного бюджету України.

Плата за видачу ліцензії, що видана Радою міністрів Автономної Республіки Крим, зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим.

Плата за видачу ліцензії, що видана органами ліцензування, які є місцевими органами виконавчої влади, зараховується до відповідного місцевого бюджету.

Стаття 15. Зміни, що стосуються ліцензіата або назви виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню

1. У разі зміни серії та номера паспорта ліцензіата - фізичної особи - підприємця, який через свої релігійні переконання відмовився від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомив про це відповідний орган державної податкової служби та має відповідну відмітку у паспорті, він невідкладно подає до органу ліцензування повідомлення про таку зміну, додавши до нього копію (фотокопію) паспорта з відміткою органу державної податкової служби про повідомлення про відмову через свої

релігійні переконання від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків.

2. Ліцензіат зобов'язаний повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, які були зазначені в його документах, що додавалися до заяви про отримання ліцензії, у строк, встановлений ліцензійними умовами, але не пізніше ніж один місяць з дня настання таких змін.

3. У разі зміни переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, ліцензіат:

– у разі доповнення переліку новими документами - повинен подати до органу ліцензування документи, якими доповнено перелік, протягом строку, встановленого нормативно-правовим актом, яким затверджено відповідні зміни;

– у разі зміни форми відомостей, що додаються до заяви про отримання ліцензії і складаються здобувачем ліцензії, - подає органу ліцензування відомості, форму яких змінено, за новою формою протягом строку, встановленого нормативно-правовим актом, яким затверджено відповідні зміни.

4. Якщо ліцензіат припиняється в результаті злиття, приєднання чи перетворення і його правонаступник має намір провадити вид господарської діяльності, на провадження якого ліцензіат мав ліцензію, такий правонаступник має право для забезпечення завершення організаційних заходів, пов'язаних з одержанням нової ліцензії на його здійснення, провадити у строк, що не перевищує трьох місяців, такий вид господарської діяльності на підставі раніше виданої ліцензії. Після закінчення цього строку правонаступник зобов'язаний отримати нову ліцензію, а раніше видана ліцензія підлягає анулюванню.

5. Якщо ліцензіат припиняється в результаті поділу, то лише один правонаступник за згодою правонаступників має право провадити вид господарської діяльності, на провадження якого ліцензіат мав ліцензію. Такий правонаступник має право для забезпечення завершення організаційних заходів, пов'язаних з одержанням ліцензії на його провадження, провадити у строк, що не перевищує шести місяців, такий вид господарської діяльності на підставі раніше виданої ліцензії. Після закінчення цього строку правонаступник

зобов'язаний отримати нову ліцензію, а раніше видана ліцензія підлягає анулюванню.

6. правонаступник має повідомити про початок своєї господарської діяльності, вид якої підлягає ліцензуванню, відповідний орган ліцензування. Протягом встановленого частинами четвертою і п'ятою цієї статті відповідного строку правонаступник вважається ліцензіатом.

7. Право на здійснення виду господарської діяльності, на який отримано ліцензію, може переходити від ліцензіата, що був фізичною особою - підприємцем, до іншої фізичної особи, яка є її спадкоємцем. Така ліцензія ліцензіата підлягає у місячний строк переоформленню органом ліцензування на ім'я спадкоємця з дати набуття ним такого права, за умови відповідності спадкоємця вимогам відповідних ліцензійних умов.

8. У разі звуження ліцензіатом провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, на певну частину він подає до органу ліцензування заяву про звуження провадження ним цього виду господарської діяльності, в якій зазначає таку частину виду господарської діяльності, до якої він звужив провадження цього виду господарської діяльності. На підставі такої заяви орган ліцензування протягом п'яти робочих днів з дати її надходження приймає рішення про звуження провадження ліцензіатом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та направляє ліцензіату відповідне повідомлення і копію (фотокопію) рішення або витяг з такого рішення.

9. У разі наміру ліцензіата розширити провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, який провадиться ним частково, додатковою частиною він подає до органу ліцензування заяву про розширення провадження такого виду господарської діяльності, в якій зазначає вид господарської діяльності, до якого він має намір розширити свою діяльність (повністю або частково, доповнений додатковою частиною), відповідно до переліку видів господарської діяльності, визначених статтею 7 цього Закону, разом з документами згідно з відповідними ліцензійними умовами.

Заява про розширення провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, вважається заявою про отримання ліцензії в частині, на яку ліцензіат має намір розширити свою діяльність, та розглядається органом ліцензування за аналогією з порядком розгляду заяви про отримання ліцензії.

Плата за надання ліцензії в частині, на яку ліцензіат має намір розширити свою діяльність, справляється як за отримання нової ліцензії відповідно до частини першої статті 14 цього Закону, якщо інше не передбачено законом.

10. Дані про рішення органу ліцензування щодо розширення або звуження виду господарської діяльності ліцензіата вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у строк та в порядку, встановлені для видачі ліцензії.

11. Ліцензіат набуває право на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у розширеному вигляді у термін, встановлений частиною дев'ятою статті 13 цього Закону.

12. Повідомлення та заяви, що складаються ліцензіатами відповідно до цієї статті, повинні містити найменування та ідентифікаційний код ліцензіата - юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків ліцензіата - фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті) згідно з інформацією з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Стаття 16. Анулювання ліцензії

1. Анулюванням ліцензії є позбавлення ліцензіата права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом прийняття органом ліцензування рішення про анулювання його ліцензії.

Ліцензія вважається анульованою з дня, коли ліцензіат дізнався чи повинен був дізнатися про анулювання ліцензії, але у строк, не менший за один тиждень з дня прийняття органом ліцензування рішення про анулювання виданої йому ліцензії.

2. Підставою для прийняття рішення про анулювання ліцензії є:

1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії. Не є підставою для анулювання ліцензії заява ліцензіата про анулювання його ліцензії, що подана після видання органом ліцензування розпорядчого документа про проведення перевірки додержання таким ліцензіатом вимог ліцензійних умов і до закінчення строку:

– перевірки та усунення порушень ліцензійних умов (у разі їх наявності);

– у тридцять робочих днів після спливу терміну виконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов (крім випадку видання протягом цього строку органом ліцензування розпорядчого документа про проведення позапланової перевірки виконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов);

2) набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії або скасування такого рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування;

3) наявність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи (державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця), крім випадку та строку, передбачених частиною четвертою статті 15 цього Закону;

4) подання копії свідоцтва про смерть фізичної особи - підприємця (у разі відсутності правонаступника);

5) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності;

6) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов. Повторним порушенням ліцензіатом ліцензійних умов вважається вчинення ним протягом двох років з дня видання органом ліцензування розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов нового порушення хоча б однієї з вимог ліцензійних умов, щодо якої видавалося таке розпорядження;

7) акт про виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії;

8) акт про відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування. Відмовою ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування вважається недопуск уповноважених посадових осіб органу ліцензування до здійснення перевірки додержання ліцензіатом вимог відповідних ліцензійних умов за відсутності передбачених для цього законом підстав (зокрема, ненадання документів, інформації щодо предмета перевірки на письмову вимогу посадових осіб органу ліцензування, відмова в доступі

посадових осіб органу ліцензування до місць провадження діяльності, що підлягає ліцензуванню, об'єктів, що використовуються ліцензіатом при провадженні діяльності, що підлягає ліцензуванню, або відсутність протягом першого дня перевірки за місцезнаходженням ліцензіата особи, уповноваженої представляти інтереси ліцензіата на час проведення перевірки);

9) акт про документальне підтвердження встановлення факту контролю (вирішального впливу) за діяльністю ліцензіата осіб інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України", та (або) дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту, застосування воєнної сили проти України;

10) несплата за видачу ліцензії відповідно до частини другої статті 14 цього Закону.

3. Акти, передбачені пунктами 5-9 частини другої цієї статті, мають містити детальне викладення фактів порушення законодавства, їх обґрунтування та у випадках, якщо вони стосуються невиконання ліцензіатом вимог відповідних ліцензійних умов, містити посилання на конкретні пункти цих ліцензійних умов.

До актів можуть долучатися фото та відеоматеріали, відзняті під час проведення перевірки.

4. Орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії протягом п'яти робочих днів з:

– дня одержання документа, передбаченого пунктом 1 частини другої цієї статті;

– дня виявлення відомостей, передбачених пунктом 2 частини другої цієї статті;

– наступного дня після закінчення строку, передбаченого пунктом 3 частини другої цієї статті;

– дня виявлення підстав, передбачених пунктами 4-9 частини другої цієї статті.

5. У разі прийняття рішення про анулювання ліцензії орган ліцензування зобов'язаний протягом трьох календарних днів надати в порядку, визначеному пунктом 2 частини першої статті 10, витяг з рішення про анулювання ліцензії суб'єкту господарювання, ліцензія якого була анульована.

6. Рішення про анулювання ліцензії повинно містити:

1) реквізити рішення про видачу ліцензії;

2) вид господарської діяльності, на провадження якого анулюється ліцензія;

3) найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

4) підстави анулювання ліцензії.

7. Рішення про анулювання ліцензії, прийняте з підстав, передбачених пунктами 1-3 частини другої цієї статті, набирає чинності з дня його прийняття.

8. Рішення про анулювання ліцензії, прийняте з підстав, передбачених пунктами 4-9 частини другої цієї статті, набирає чинності через тридцять календарних днів з дня його прийняття.

9. Якщо ліцензіат протягом строку набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії, встановленого частиною восьмою цієї статті, подає скаргу (апеляцію) до Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, дія цього рішення органу ліцензування зупиняється до прийняття рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування за результатами розгляду апеляції Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування.

Рішення спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування набирає чинності з дня видання ним розпорядження про задоволення або відхилення апеляції чи про необхідність усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

10. У разі анулювання ліцензії з підстав, передбачених пунктами 5-10 частини другої цієї статті, суб'єкт господарювання може подати заяву про отримання ліцензії на право провадження відповідного виду господарської діяльності (повністю або частково) не раніше ніж через рік з дня набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання попередньої ліцензії.

11. Рішення про анулювання ліцензії може бути оскаржено до суду.

Стаття 17. Ліцензійні справи

1. Орган ліцензування після надходження від здобувача ліцензії заяви про отримання ліцензії формує єдину ліцензійну справу щодо цього суб'єкта (якщо орган ліцензування ще не має ліцензійної справи щодо відповідного суб'єкта господарювання).

Ліцензійна справа - це єдиний набір документів на паперових або електронних носіях стосовно відповідного здобувача ліцензії чи ліцензіата, які подані ним, надходять до органу ліцензування від органів державної влади, юридичних або фізичних осіб чи прийняті органом ліцензування в результаті реалізації своїх повноважень відповідно до цього Закону.

2. У ліцензійній справі зберігаються:

1) документи, подані здобувачем ліцензії чи ліцензіатом до органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону (разом із конвертами);

2) завірені органом ліцензування копії (фотокопії) рішень стосовно здобувача ліцензії чи ліцензіата;

3) оригінали, копії (фотокопії) судових рішень, звернень правоохоронних органів, що надійшли до органу ліцензування стосовно здобувача ліцензії чи ліцензіата;

4) копії (фотокопії) розпоряджень спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування про усунення порушень органом ліцензування законодавства у сфері ліцензування, допущених стосовно здобувача ліцензії чи ліцензіата;

5) матеріали (документи або їх копії (фотокопії), завірені органом ліцензування) перевірок органом ліцензування додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов (зокрема скарг, що стали підставою для проведення позапланових перевірок, повідомлень органом ліцензування ліцензіатів про проведення планових перевірок, актів, складених за результатами проведення таких перевірок, та розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов);

6) оригінали судового рішення про витребування документів з ліцензійної справи, супровідні листи або документи, якими суд уповноважив осіб на їх одержання, фотокопії описів витребуваних документів;

7) інші документи, встановлені законом.

3. Електронні копії документів, зазначених у частині другій цієї статті, зберігаються на електронних носіях і є невід'ємною частиною ліцензійної справи.

4. Ліцензійні справи є перехідними справами постійного зберігання.

5. Посадові особи органу ліцензування, на яких покладено згідно з рішенням керівника цього органу повноваження щодо зберігання ліцензійних справ та електронної бази даних про стан виданих ліцензій, несуть адміністративну, матеріальну або дисциплінарну відповідальність.

6. Вилучення документів з ліцензійних справ здійснюється в порядку, передбаченому законом.

Орган ліцензування зобов'язаний зробити копії (фотокопії) документів, що вилучаються з ліцензійної справи, пронумерувати, прошити та завірити їх печаткою.

До ліцензійної справи долучаються документи, визначені законом, на підставі яких було вилучено документи з ліцензійної справи.

7. Витребування документів з ліцензійних справ здійснюється на підставі судового рішення.

Орган ліцензування зобов'язаний зробити копії (фотокопії) документів, що витребовуються з ліцензійної справи, пронумерувати, прошити та завірити їх печаткою.

До ліцензійної справи долучаються судові рішення про витребування документів, супровідний лист або документ, яким суд уповноважив особу на їх одержання, та копія (фотокопії) до опису витребовуваних документів.

Оригінали витребовуваних документів надсилаються поштовим відправленням з описом вкладення до суду або передаються безпосередньо особі, уповноваженій судом на їх одержання.

8. Вилучення документів з ліцензійної справи не є підставою для відмови органом ліцензування у здійсненні передбачених цим Законом дій, крім випадку одержання органом ліцензування судового рішення про заборону їх вчинення.

Стаття 18. Відомості щодо ліцензування в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців

1. До Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців відповідно до кожного суб'єкта господарювання в порядку, що встановлює розпорядник цього реєстру, вносяться:

1) вид господарської діяльності, на який видано ліцензію;

2) найменування та ідентифікаційний код органу ліцензування, що прийняв рішення про видачу ліцензії;

3) дата і номер рішення органу ліцензування про надання ліцензії, посада, прізвище та ініціали посадової особи органу ліцензування, яка його підписала;

4) відомості про місця та засоби провадження ліцензіатом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, подання яких органу ліцензування передбачено ліцензійними умовами;

5) зміни відомостей, що пов'язані з зміною інформації про ліцензіата, які були внесені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

6) підстави, дата і номер рішення про анулювання ліцензії, дата набрання ним чинності;

7) інші дані, передбачені положенням про внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців інформації щодо ліцензування.

2. Положення про передачу та внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців відомостей щодо ліцензування видів господарської діяльності затверджується розпорядником реєстру.

Відомості щодо ліцензування господарської діяльності вносяться до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у день їх отримання.

3. Розпорядник Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців забезпечує безоплатний доступ до відомостей щодо ліцензування, що містяться у ньому, через мережу Інтернет.

Стаття 19. Нагляд і контроль у сфері ліцензування

1. Державний нагляд за додержанням органами державної влади чи державними колегіальними органами вимог законодавства у сфері ліцензування здійснює спеціально уповноважений орган з питань ліцензування шляхом проведення планових та позапланових перевірок у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

2. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування може проводити позапланові перевірки додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування з підстав:

1) наявності повідомлення в письмовій формі про порушення органом ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування;

2) видання розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування з метою перевірки його виконання органом ліцензування;

3) виявлення інформації, що вказує на порушення органом ліцензування законодавства у сфері ліцензування (зокрема, у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, листах, щорічних звітах та офіційних інформаційних ресурсах органів ліцензування);

4) рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування про необхідність проведення перевірки додержання певним органом ліцензування законодавства у сфері ліцензування;

5) за дорученням Кабінету Міністрів України.

3. Керівник органу ліцензування зобов'язаний забезпечити надання посадовим особам спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування при проведенні ними перевірки додержання органом ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування ліцензійних справ, інших документів та інформації з питань ліцензування і необхідні умови для проведення перевірки.

4. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування складає акт перевірки у двох примірниках в останній день перевірки.

Один примірник акта видається керівнику органу ліцензування, діяльність якого перевірялася, другий - зберігається спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

У разі виявлення порушення органом ліцензування законодавства у сфері ліцензування спеціально уповноважений орган з питань ліцензування протягом п'яти робочих днів з дня складення акта перевірки видає розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

5. Орган ліцензування, який одержав розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування, зобов'язаний в установленій у розпорядженні строк подати спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування інформацію про виконання вимог такого розпорядження.

6. Контроль за наявністю у ліцензіатів (суб'єктів господарювання) ліцензій здійснюють державні органи, на які згідно із законом покладено функції контролю за наявністю ліцензій.

7. Контроль за додержанням ліцензіатами вимог ліцензійних умов здійснюють у межах своїх повноважень органи ліцензування шляхом проведення планових і позапланових перевірок відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

8. Для проведення перевірки органом ліцензування створюється комісія, до складу якої можуть входити виключно працівники його апарату і територіальних органів.

9. Позапланові перевірки додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов проводяться у разі наявності хоча б однієї з таких підстав:

1) виявлення у документах, що подаються ліцензіатом до органу ліцензування згідно з цим Законом, інформації, що вказує на недотримання ним вимог ліцензійних умов, - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

2) виявлення у державних інформаційних ресурсах (паперових або електронних) інформації, що свідчить про порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов або не узгоджується з інформацією, що подається ліцензіатом органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону, - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині (зокрема, повідомлення про зміну даних, зазначених у підтвердних документах) або перевірки достовірності відповідної інформації;

3) розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, видане за результатами проведення планових заходів, - з метою перевірки його виконання;

4) обґрунтоване звернення фізичної або юридичної особи про те, що внаслідок порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов такій особі (особам) було завдано матеріальної шкоди або порушено її (їхні) законні права чи інтереси, - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

5) повідомлення посадових осіб контролюючих органів про виявлені в ході виконання контрольних повноважень порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

б) неподання ліцензіатом у встановлений строк органу ліцензування звітності, подання якої передбачено ліцензійними умовами, без поважних причин, що унеможлиблюють її подання і настання яких не залежить від волі ліцензіата, та повідомлення про них органу ліцензування - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

7) реалізація загрози життю чи здоров'ю людей, навколишньому природному середовищу або державній безпеці, яка безпосередньо пов'язана з провадженням ліцензіатом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та документально підтверджена органом державної влади, уповноваженим у відповідній сфері, - з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов, що пов'язані з відповідним випадком.

10. Позапланова перевірка додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов з підстав, передбачених пунктами 2, 4 та 5 частини дев'ятої цієї статті, здійснюється лише за наявності погодження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, яке надається на підставі рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування за зверненням органу ліцензування.

Звернення органу ліцензування повинно містити документальне підтвердження виявлення інформації, передбаченої пунктом 2 частини дев'ятої цієї статті, або завірену ним копію відповідного звернення чи повідомлення, передбачених пунктами 4 або 5 частини дев'ятої цієї статті.

Анонімні звернення не є підставою для проведення позапланових перевірок.

11. Перевірка додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов проводиться органом ліцензування залежно від предмета перевірки:

– за місцезнаходженням ліцензіата;

– за місцями провадження ліцензіатом господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

12. З метою забезпечення ліцензіатом присутності керівника, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом

ліцензування планової перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов, орган ліцензування вживає вичерпних заходів попереднього інформування (не менш як за десять робочих днів) ліцензіата про дату та місце проведення планової перевірки, зокрема за допомогою засобів поштового, телефонного, факсимільного та/або електронного поштового зв'язку.

13. Про проведення позапланової перевірки ліцензіат повідомляється у день перевірки.

14. Акт перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов складається в останній день проведення перевірки.

В акті відображаються питання, що перевірялися, та встановлений стан додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов.

У разі встановлення в ході перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов підстав для складання актів, що є підставами для анулювання ліцензії, такі акти складаються як окремі документи в останній день проведення перевірки.

15. Розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов видається органом ліцензування не пізніше трьох робочих днів з останнього дня проведення перевірки у разі виявлення за результатами її проведення порушень ліцензіатом вимог ліцензійних умов.

У разі складення за результатом проведення перевірки акта, що є підставою для анулювання ліцензії, розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов не видається.

16. Ліцензіат, який одержав розпорядження про усунення порушень вимог ліцензійних умов, зобов'язаний в установленій у розпорядженні строк подати до органу ліцензування інформацію про усунення зазначених у такому акті порушень.

Стаття 20. Відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування під час провадження господарської діяльності

1. За провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування посадові особи суб'єктів господарювання несуть адміністративну відповідальність, передбачену Кодексом України про адміністративні правопорушення.

2. У разі відсутності ліцензійних умов провадження відповідного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, відповідальність за провадження такої господарської діяльності без ліцензії не застосовується.

3. За порушення законодавства у сфері ліцензування посадові особи органу ліцензування несуть адміністративну, матеріальну або дисциплінарну відповідальність.

Стаття 21. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Ліцензування діяльності у сфері телекомунікацій, передбаченої пунктом 8 частини першої статті 7 цього Закону, втрачає чинність з 1 січня 2018 року.

3. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 36, ст. 299 із наступними змінами) втрачає чинність з дня набрання чинності цим Законом.

4. Орган ліцензування, уповноважений здійснювати ліцензування господарської діяльності, визначеної пунктом 23 частини першої статті 7 цього Закону, оприлюднює на власному веб-сайті затверджений ним перелік заборонених для ввезення на територію України технічних засобів негласного отримання інформації.

5. До набрання чинності положенням про внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців інформації про ліцензування та видання Кабінетом Міністрів України акта щодо припинення ведення Єдиного ліцензійного реєстру органи ліцензування:

- продовжують формувати, вести, надавати відомості з власних ліцензійних реєстрів та подавати їх до Єдиного ліцензійного реєстру згідно з порядком формування, ведення і користування відомостями ліцензійного реєстру та подання їх до Єдиного ліцензійного реєстру;

- оприлюднюють прийняті ними рішення про видачу ліцензій на своїх офіційних веб-сайтах на наступний робочий день;

- сприяють розпоряднику Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців у формуванні електронного інформаційного ресурсу реєстру щодо ліцензування.

6. Ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що на день набрання чинності цим Законом є чинними, продовжують діяти.

Ліцензії на провадження видів господарської діяльності, зазначених у статті 7 цього Закону:

– види господарської діяльності яких звужені, підлягають переоформленню, що здійснюється органом ліцензування у триденний строк безкоштовно;

– які є чинними на день набрання чинності цим Законом та мали обмежений термін дії, є безстроковими і можуть бути, за заявою ліцензіата, переоформлені відповідним органом ліцензування безкоштовно у тижневий строк.

7. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

– в абзаці першому частини першої статті 126 слова "а у випадках, передбачених законодавством, ліцензійної картки на транспортний засіб" виключити;

– в абзаці першому частини першої статті 128 слова "чи без ліцензійної картки на транспортний засіб" виключити;

– у статті 164:

– в абзаці другому частини першої слова "двадцяти до ста" замінити словами "однієї тисячі до двох тисяч";

– в абзаці другому частини другої слова "ста до п'ятисот" замінити словами "двох тисяч до п'яти тисяч";

– в абзаці другому частини третьої слова "сорока до ста" замінити словами "однієї тисячі до двох тисяч";

Статтю 166-¹² викласти в такій редакції.

Стаття 166-¹². Порухення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності

Порухення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності:

– не прийняття рішення, не оформлення, не видача (не надсилання) передбаченого законом документа органом ліцензування протягом встановленого законом строку;

– прийняття рішення, складання акта, видача розпорядження органом ліцензування, що не відповідає нормам законодавства у сфері ліцензування;

– не внесення відомостей щодо ліцензування до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців протягом передбаченого законодавством у сфері ліцензування строку;

– невиконання органом ліцензування у передбачений законом строк розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування -

– тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

– тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від вісімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

– у частинах першій та другій статті 260 слова "ліцензійної картки на транспортний засіб" виключити;

– статтю 265-³ виключити;

– у частині першій статті 267 слова "ліцензійної картки на транспортний засіб" виключити;

2) в абзаці першому частини першої статті 213 Кримінального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131) слово "(ліцензії)" виключити;

3) у Земельному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст. 27):

– в абзаці першому частини восьмої статті 128 слова "відповідну ліцензію" замінити словами "відповідний дозвіл";

– в абзаці третьому частини другої статті 134 слова "спеціальних", "(ліцензій)" виключити;

– в абзаці другому частини третьої статті 135 слова "має ліцензію на проведення земельних торгів та" виключити;

4) у Господарському кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 18-22, ст. 144):

– частину третю статті 14 викласти в такій редакції:

3) «Відносини, пов'язані з ліцензуванням видів господарської діяльності, регулюються законом»;

– абзац восьмий частини першої статті 239 доповнити словами «на умовах та в порядку, визначених законом»;

5) у Митному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., №№ 44-48, ст. 552):

– у статті 405:

– у назві слова «Ліцензія та дозволи» замінити словом «Дозволи»;

– у частині першій:

– перше речення виключити;

– у другому реченні слово та цифри «пунктах 2-6» виключити;

– у частині другій слово та цифри «пунктах 2-6» виключити;

– частину першу статті 406 після слів «Дозвіл на» доповнити словами «здійснення митної брокерської діяльності»;

– у частині першій статті 407 слово та цифри "пунктах 2-6" виключити;

– у статті 408:

– у назві слова "ліцензії та" виключити;

– у частині першій слово «ліцензії» замінити словом «дозволу»;

– частину другу виключити;

– у частині першій статті 411 слово та цифри «пунктах 2-6» виключити;

– пункт 6 частини третьої статті 412 викласти в такій редакції:

б) «у разі анулювання іншого дозволу, наявність якого є необхідною відповідно до статті 408 цього Кодексу»;

– у частині першій статті 414 слово та цифри «пунктах 2-6» виключити;

– у назві статті 415 слова «та ліцензії» виключити;

– у пункті 11 частини другої статті 544 слова «та видача ліцензій» виключити;

б) у Законі України «Про міліцію» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 4, ст. 20 із наступними змінами):

– у пункті 13 частини першої статті 10 слова «стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення, мисливських стендів» замінити словами «діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів»;

– у пункті 21 частини першої статті 11:

– в абзаці першому слова «а у випадках, передбачених законодавством, ліцензійної картки на транспортний засіб» виключити;

– в абзаці другому слова «ліцензійну картку на транспортний засіб» виключити;

7) у частині тридцять четвертій статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., № 29, ст. 377; 2007 р., № 3, ст. 29) слова «дисків для лазерних систем зчитування» виключити;

8) у Законі України «Про основи містобудування» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 52, ст. 683; 2007 р., № 16, ст. 76; 2011 р., № 34, ст. 343; 2012 р., № 29, ст. 345; 2013 р., № 48, ст. 682):

– абзац шістнадцятий статті 2 після слова «будівництві» доповнити словами і цифрами «об'єктів IV і V категорій складності за переліком видів робіт, що визначається Кабінетом Міністрів України»;

– абзац одинадцятий статті 8 після слова «будівництві» доповнити словами і цифрами «об'єктів IV і V категорій складності за переліком видів робіт, що визначається Кабінетом Міністрів України»;

– абзац одинадцятий частини першої статті 9 доповнити словами і цифрами «об’єктів IV і V категорій складності за переліком видів робіт, що визначається Кабінетом Міністрів України»;

– абзац восьмий частини першої статті 10 виключити;

9) у Законі України "Про дорожній рух" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 31, ст. 338 із наступними змінами):

– в абзаці дванадцятому статті 4 слова «ліцензій і» виключити;

– в абзаці другому частини другої статті 16 слова «ліцензійну картку на автомобільний транспортний засіб у разі надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів» виключити;

– у частині другій статті 52-¹ слова «а також ліцензійну картку на транспортний засіб» виключити;

10) частину третю статті 8 Закону України «Про транспорт» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 51, ст. 446; 2006 р., № 22, ст. 184; 2011 р., № 11, ст. 69) виключити;

11) частини першу та другу статті 9 Закону України «Про пестициди і агрохімікати» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 14, ст. 91 із наступними змінами) виключити;

12) частину третю статті 15 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 23, ст. 183; 2014 р., № 2-3, ст. 41) викласти в такій редакції:

«Взяття, переробка, зберігання донорської крові та її компонентів, реалізація їх та виготовлених з них препаратів закладами охорони здоров’я та їх підрозділами, зазначеними у частині першій цієї статті, а також переробка і зберігання донорської крові та її компонентів, реалізація виготовлених з них препаратів суб’єктами, зазначеними у частині другій цієї статті, дозволяється лише за наявності відповідної ліцензії, виданої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров’я»;

13) у частині третій статті 8 Закону України «Про залізничний транспорт» (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 40, ст. 183; 2006 р., № 22, ст. 184) слова «надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів залізничним

транспортом» замінити словами «перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів залізничним транспортом загального користування»;

14) у Законі України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 9, ст. 34 із наступними змінами):

- абзац третій частини першої статті 3 виключити;
- частину першу статті 4 виключити;
- друге речення частини першої статті 12 виключити;
- абзац четвертий частини першої статті 19 виключити;

15) пункт «с» частини першої статті 17 Закону України «Про відходи» (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 36-37, ст. 242; 2002 р., № 31, ст. 214; 2014 р., № 23, ст. 873) викласти в такій редакції:

«с» мати дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, якщо їхня діяльність призводить до утворення відходів, для яких Пзув перевищує 1000»;

16) у пункті 8 частини першої статті 8 Закону України «Про обов'язковий примірник документів» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22-23, ст. 199; 2002 р., № 17, ст. 121) слова «спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування» замінити словами «центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності»;

17) у Законі України «Про металобрухт» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 25, ст. 212 із наступними змінами):

– в абзаці дванадцятому статті 1 слова «та отримали відповідні ліцензії» виключити;

- у статті 4:
- частину другу викласти в такій редакції:

«Діяльність, пов'язана із заготівлею, переробкою брухту чорних та кольорових металів і його металургійною переробкою, провадиться в порядку, встановленому законодавством»;

- частини третю, четверту та сьому виключити;
- друге речення частини п'ятої виключити;

- частину третю статті 5 виключити;
- друге та третє речення частини другої статті 11 виключити;
- абзац другий частини третьої статті 12 виключити;
- абзаци п'ятий - сьомий частини другої статті 13 виключити;
- у статті 15:
- абзац четвертий частини першої виключити;
- у частині другій слова "ліцензійних умов" виключити;

18) в абзаці другому частини першої статті 27 Закону України «Про архітектурну діяльність» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 31, ст. 246; 2006 р., № 39, ст. 342) слова «(кваліфікаційний сертифікат)» виключити;

19) у Законі України «Про племінну справу у тваринництві» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 6-7, ст. 37; 2010 р., № 37, ст. 494; 2011 р., № 11, ст. 69):

- абзац другий частини другої статті 7 виключити;
- у частині першій статті 9 слова «ліцензуванню та» виключити;

20) у статті 8 Закону України «Про кредитні спілки» (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 15, ст. 101; 2012 р., № 7, ст. 53; 2014 р., № 28, ст. 935):

- у назві слова «та ліцензування окремих видів діяльності» виключити;
- частину четверту виключити;

21) у Законі України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 17, ст. 121; 2005 р., № 33, ст. 432; 2014 р., № 2-3, ст. 41, № 20-21, ст. 712):

у частині першій статті 1:

- абзаци п'ятий, шостий, дев'ятий і десятий виключити;
- в абзаці тринадцятому слова «органом, що видає ліцензію на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць» замінити словами «центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності»;

– у частині другій статті 2 слова «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» виключити;

у статті 3:

– частини першу, четверту і п'яту виключити;

– у частині другій слова «і зазначає його у ліцензії» виключити;

– в абзаці першому частини третьої слова «Ліцензія на виробництво дисків для лазерних систем зчитування, матриць видається суб'єкту господарювання, який виконав вимоги статті 10 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» і надав» замінити словами «Виробник дисків надає»;

у статті 4:

– у назві слова «(ліцензійні умови)» виключити;

– у частині першій:

– в абзаці першому слова «що отримав ліцензію на виробництво» виключити;

– у пункті «а» слово «ліцензованому» замінити словом «сертифікованому», а слова «та в ліцензованих приміщеннях» виключити;

– у пункті «в» слова «ліцензованим обладнанням» виключити;

– пункт «г» виключити;

– у пункті «ж» слово «ліцензованих» виключити;

– частини першу, другу, третю, четверту та шосту статті 5 виключити;

у статті 6:

у частині першій:

– в абзаці другому слова «здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ліцензування» замінити словом «здійснює»;

– в абзаці третьому слова «центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ліцензування», «інформації щодо виданих ліцензій та» та «згідно з ліцензіями на експорт/імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць» виключити;

– в абзаці першому частини другої слова «органом, що видає

відповідну ліцензію» замінити словами «центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності»;

– абзаци другий - шостий виключити;

– в абзаци сьомому слова «органу, що видає відповідну ліцензію» замінити словами «центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності»;

у статті 7:

– у частині першій слова «та Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» виключити;

– у частині другій:

– в абзаци другому слово «ліцензованих» виключити;

– абзаци третій виключити;

– в абзаци четвертому слова «ліцензовані» та «ліцензоване» виключити;

– абзаци другий, п'ятий і шостий частини першої та частину другу статті 8 виключити;

у статті 9:

– пункти 2 і 3 частини першої виключити;

– частини другу, п'яту і шосту виключити;

22) у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 31-32, ст. 263 із наступними змінами):

– частину третю статті 16 доповнити абзацом дванадцятим такого змісту:

«функціонування Єдиного державного реєстру згідно із Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

у статті 17:

частину першу доповнити абзацом третім такого змісту:

«До Єдиного державного реєстру також включаються відомості щодо ліцензування видів господарської діяльності згідно із Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності, що становлять його складову»;

частини другу та четверту доповнити новим абзацом такого змісту:

«відомості про ліцензування відповідно до закону»;

статтю 19 доповнити частиною шістнадцятою такого змісту:

16. «Зміни до відомостей про ліцензування вносяться до Єдиного державного реєстру відповідно до закону»;

– частину третю статті 38 після слів «Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку» доповнити словами «органи ліцензування видів господарської діяльності, на провадження яких відповідна юридична особа має чинні ліцензії»;

– частину другу статті 39 після слів «фондів соціального страхування» доповнити словами «органам ліцензування видів господарської діяльності, на провадження яких відповідна юридична особа має чинні ліцензії»;

23) пункт «є» частини першої статті 5 Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 7, ст. 46; 2011 р., № 41, ст. 413; 2012 р., № 42, ст. 586; 2014 р., № 24, ст. 885) виключити;

24) у Законі України «Про оцінку земель» (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 15, ст. 229, № 38, ст. 471; 2010 р., № 5, ст. 40; 2013 р., № 40, ст. 534):

– в абзаці третьому статті 6 слова «отримали ліцензії на виконання землеоціночних робіт у встановленому законом порядку» замінити словами «зареєстровані у Державному реєстрі сертифікованих інженерів-землевпорядників»;

– в абзаці четвертому статті 11 слова «та ліцензування в установленому законом порядку землеоціночних робіт» виключити;

25) частину другу статті 7 Закону України «Про карантин рослин» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 19-20, ст. 167) виключити;

26) у Законі України «Про автомобільний транспорт» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 32, ст. 273 із наступними змінами):

– абзац тридцять восьмий статті 1 виключити;

– абзац дев'ятий частини другої, частини третю, п'яту, сьому та восьму статті 9 виключити;

– у частині п'ятій статті 19 слова «мають ліцензійну картку» замінити словами «використовуються згідно з відомостями, поданими ліцензіатом органу ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом, при провадженні такого виду господарської діяльності»;

– у частині п'ятій статті 20 слова «ліцензійна картка на транспортні засоби для перевезення пасажирів і транспортні засоби для перевезення небезпечних вантажів» замінити словами «ліцензія на перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та/або небезпечних відходів»;

– в абзаці третьому частин другої - сьомої та дев'ятої і абзаці другому частини восьмої статті 39 слова «ліцензійна картка» виключити;

у статті 46:

абзац третій частини першої викласти в такій редакції:

«відомості за підписом суб'єкта господарювання про автобуси, які будуть використовуватися на автобусному маршруті з зазначенням підстав для їх використання перевізником»;

частину четверту викласти в такій редакції:

«Під час визначення переможця конкурсу на міжміських та міжнародних автобусних маршрутах у разі рівних пропозицій претендентів перевага надається перевізникам, які представили до конкурсного комітету свідоцтво відповідності автобуса параметрам комфортності»;

– в абзаці третьому частини третьої статті 48 слова «ліцензійна картка» виключити;

– абзац третій частин третьої та четвертої статті 53 виключити;

– в абзацах четвертому та п'ятому частини першої статті 60 слова «ліцензійної картки» замінити словом «ліцензії»;

27) статтю 2 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 29, ст. 389 із наступними змінами) доповнити частиною третьою такого змісту:

«Контроль за додержанням ліцензіатами вимог ліцензійних умов здійснюється органами ліцензування у встановленому цим Законом порядку з

урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

28) у Законі України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 35, ст. 484 із наступними змінами):

абзац дев'ятий частини першої статті 7 виключити;

статтю 8-¹ виключити;

частини першу - третю статті 12 виключити;

29) у статті 38 Закону України «Про Державний земельний кадастр» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 8, ст. 61):

– в абзаці шостому частини першої слова «і особам, які отримали ліцензії на проведення землеоціночних робіт та земельних торгів, землеоціночних робіт та земельних торгів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України» виключити;

– в абзаці шостому частини п'ятої слова «і особи, які отримали ліцензії на проведення землеоціночних робіт та земельних торгів, землеоціночних робіт, для виконання зазначених робіт» виключити;

30) в абзаці першому частини четвертої статті 2 Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 29, ст. 345) слова «пов'язану із створенням об'єктів архітектури» замінити словами і цифрами «з будівництва об'єктів IV і V категорій складності за переліком видів робіт, які визначаються Кабінетом Міністрів України»;

31) абзац другий частини першої статті 7 Закону України «Про державні лотереї в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 31, ст. 369) викласти в такій редакції:

«Розмір плати за видачу ліцензії встановлює Кабінет Міністрів України»;

32) частину другу статті 3 Закону України «Про адміністративні послуги» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 32, ст. 409) доповнити словами «зокрема Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»;

33) частину четверту статті 24 Закону України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 37-38, ст. 2004) викласти в такій редакції:

4. Ліцензії видаються окремо за кожною спеціальністю і можуть бути анульовані з підстав, передбачених цим Законом з урахуванням вимог Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Інформація про видачу та анулювання ліцензії вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти та Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців».

8. Кабінету Міністрів України:

- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
- забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України
м. Київ
2 березня 2015 року
№ 222-VIII

П.ПОРОШЕНКО

3.2.2. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 4 липня 2001 р. № 756
Київ

**Про затвердження переліку документів, які додаються до
заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської
діяльності**

{Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ

5. Виробництво лікарських засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів
- виробництво лікарських засобів
- копія досьє виробничої ділянки, затвердженого суб'єктом господарювання (для промислового виробництва лікарських засобів)
- відомості за підписом заявника - суб'єкта господарювання (за формою, встановленою ліцензійними умовами) про наявність матеріально-технічної бази та кваліфікаційний рівень працівників (для виробництва лікарських засобів в умовах аптеки)
- оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами
- відомості за підписом заявника - суб'єкта господарювання (за формою, встановленою ліцензійними умовами) про наявність матеріально-технічної бази та кваліфікованого персоналу
- імпорт лікарських засобів
- копія досьє імпортера (за формою, встановленою ліцензійними умовами), затвердженого суб'єктом господарювання

3.2.3. Орган ліцензування господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА**

від 12 серпня 2015 р. № 647

Київ

**Про затвердження Положення про
Державну службу України з лікарських
засобів та контролю за наркотиками**

(ВИТЯГ)

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, що додається.

Прем'єр-міністр України

А. ЯЦЕНЮК

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 серпня 2015 р. № 647

**ПОЛОЖЕННЯ
про Державну службу України з лікарських засобів
та контролю за наркотиками**

1. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (Держлікслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я, який реалізує державну політику у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів, у тому числі медичних імунобіологічних препаратів (далі – лікарські засоби), медичної техніки і виробів медичного призначення (далі – медичні вироби), та обігу наркотичних

засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

2. Держлікслужба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

3. Основними завданнями Держлікслужби є:

– реалізація державної політики у сферах контролю якості та безпеки лікарських засобів, медичних виробів та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, а також внесення Міністрові охорони здоров'я пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах;

– ліцензування господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

– технічне регулювання у визначених сферах;

– здійснення державного регулювання і контролю у сферах обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та протидії їх незаконному обігу.

4. Держлікслужба відповідно до покладених на неї завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові охорони здоров'я;

2) розробляє проекти державних цільових програм з питань здійснення контролю якості лікарських засобів і медичних виробів та здійснення контролю у сферах обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, бере участь у забезпеченні виконання таких програм;

3) проводить галузеву атестацію лабораторій із здійснення контролю якості лікарських засобів;

4) проводить атестацію провізорів і фармацевтів;

5) формує та веде Реєстр осіб, відповідальних за введення в обіг медичних виробів, активних медичних виробів, які імплантують, та медичних виробів для діагностики *in vitro*;

6) видає суб'єктам господарювання ліцензії на виробництво лікарських засобів, імпорту таких засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптову та роздрібну торгівлю лікарськими засобами;

7) формує і веде ліцензійний реєстр видів господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібною торгівлі лікарських засобів та забезпечує передачу відомостей до Єдиного ліцензійного реєстру;

8) відбирає в установленому порядку зразки лікарських засобів і медичних виробів для перевірки їх якості;

9) здійснює державний контроль за дотриманням вимог законодавства щодо забезпечення якості та безпеки лікарських засобів і медичних виробів на всіх етапах обігу, у тому числі правил здійснення належних практик (виробничої, дистриб'юторської, зберігання, аптечної);

10) здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів), оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами.

Литература

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Господарський кодекс України.
4. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента / Общ. ред. и вст. статья Л.И. Евенко. – М.: Дело, 1997. - 704с.
5. Наказ МОЗ України від 19.09.1996 р. № 291 «Про затвердження Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III – IV рівня акредитації»
6. Рекомендації щодо підготовки та видання навчальної, навчально-методичної літератури. – Запоріжжя. – ЗДМУ, 2015. – 32с.

Методичне видання

Рижов О.А., Пругло Є.С., Райкова Т.С., Іванькова Н.А.

УПРАВЛІННЯ І ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ

Знайомство з організаційною структурою фармацевтичного закладу.

Форма власності та організаційно – правова форма господарювання.

Види діяльності по статуту.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРОВІЗОРІВ – ІНТЕРНІВ І
КЕРІВНИКІВ ІНТЕРНІВ НА ЗАОЧНІХ БАЗАХ СТАЖУВАННЯ

Підписано до друку 10.06.2017. Гарнітура Times New Roman
Папір друкарський. Формат 60×90 1/16. Умовн. друк. арк. 5,5.

Наклад – 100 прим. Замовлення № 7016.

Надруковано з оригінал-макету в типографії
Запорізького державного медичного університету
69035, м. Запоріжжя, пр. Маяковського 26